

Barva jako součást výtvarného projevu žáků 1. stupně ZŠ

Diplomová práce

Studijní program:

M7503 Učitelství pro základní školy

Studijní obor:

Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Autor práce:

Radka Svatušková

Vedoucí práce:

Mgr. A. Lucrezia Škaloudová – Puchmajerová, Ph.D.
Katedra primárního vzdělávání

Zadání diplomové práce

Barva jako součást výtvarného projevu žáků 1. stupně ZŠ

Jméno a příjmení: **Radka Svatušková**
Osobní číslo: P16000073
Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Zadávací katedra: Katedra primárního vzdělávání
Akademický rok: 2019/2020

Zásady pro vypracování:

Anotace:

Tato práce se zabývá výtvarným pojetím barev žáků 1. stupně ZŠ. V teoretické části se věnuje tomu, co vůbec barva je, jak barvy vznikají a jak je vidíme. Dále v této části jsou obsaženy vztahy barev a jejich mísení. Rovněž jsou zde jednotlivé barvy popsány, současně s tím i jejich charakter a působení barev na organismus. Tato práce nás provede světem barev a jejich působení na lidské smysly. Seznámí nás s praktickým využitím barev při vytváření myšlenkových map, které rozvíjejí kreativitu. V praktické části jsou zpracované metodické listy, které probouzí a rozvíjí vnímání barev.

Cíl:

Seznámit děti se základními atributy barev a přiblížit všestranné uplatnění barevných vztahů. Naučit se řešit náměty zabývající se světlostním a sytostním kontrastem, barevným akcentem. Hravá setkání dětí s barvami a její širší pohled, nejen výtvarný.

Požadavky:

Znalost terminologie a teoretická východiska pro výtvarný projev žáků 1. stupně ZŠ.

Metody:

Zpracování metodických listů a činností. Relaxece výtvarných činností.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

- BROŽKOVÁ, Ivana. *Dobrodružství barvy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1983. Pomocné knihy pro žáky (Státní pedagogické nakladatelství).
- BUZAN, Tony a Jo Godfrey WOOD. *Myšlenkové mapy pro děti: efektivní učení*. Brno: BizBooks, 2014. ISBN 978-80-265-0263-0.
- BUZAN, Tony a Susanna ABBOTT. *Myšlenkové mapy pro děti: využijte svou paměť a koncentraci na maximum*. Přeložil Helena HARAŠTOVÁ, ilustroval Stephanie STRICKLAND, ilustroval Jan ŠENKYŘÍK. Brno: BizBooks, 2015. ISBN 978-80-265-0434-4.
- CIKÁNOVÁ, Karla. *Malujte si s námi*. Praha: Aventinum, 1993. ISBN 80-7151-468-3.
- HULKE, Waltraud-Maria. *Praktická kniha o barvách*. Olomouc: Fontána, c2005. ISBN 80-7336-236-8.
- JABLONSKA, Anna. *Kouzelné barvy: nápady pro malé výtvarníky*. Praha: Knižní klub, 1997. ISBN 80-7176-527-9.
- MERIVALE, Philippa. *Léčení barvami: zkušenosti s Aura-Somou*. 2. vyd. Přeložil Jana CHALOUPKOVÁ. Praha: Barevný svět, c2012. ISBN 978-80-903543-1-9
- PLESKOTOVÁ, Petra. *Svět barev*. Praha: Albatros, 1987.
- RICHTER, Johan. *Léčení barvami: [chromoterapie]*. Bratislava: Eko-konzult, 1995. ISBN 80-88809-08-8.

Vedoucí práce:

Mgr. A. Lucrezia Škaloudová – Puchmajerová, Ph.D.
Katedra primárního vzdělávání

Datum zadání práce:

1. prosince 2019

Předpokládaný termín odevzdání:

1. května 2021

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Jana Johnová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 18. prosince 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má diplomová práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

8. července 2021

Radka Svatušková

Poděkování

Poděkovat bych chtěla především vedoucí mé diplomové práce Mgr. A. Lucrezii Škaloudové - Puchmajerové, Ph.D., za spolupráci, odborné vedení, trpělivost a vstřícný přístup. Poděkování patří také vedení školy ZŠ Bělá pod Bezdězem, které mi umožnilo v kmenové třídě školy realizovat všechny metodické listy. Děkuji i rodině, jež mě podporovala, dceři, která se zapojovala do všech výtvarných činností, synovi, jenž mi pomáhal po technické stránce.

Anotace

Tato práce se zabývá výtvarným pojetím barev žáků 1. stupně ZŠ. V teoretické části se věnuje tomu, co vůbec barva je, jak barvy vznikají a jak je vidíme. Dále v této části jsou obsaženy vztahy barev a jejich mísení. Rovněž jsou zde jednotlivé barvy popsány, současně s tím i jejich charakter a působení na organismus. Tato práce nás provede světem barev a jejich působení na lidské smysly. Seznámí nás s praktickým využitím barev při vytváření myšlenkových map, které rozvíjí kreativitu. Praktická část zahrnuje zpracované metodické listy, které probouzí a rozvíjí vnímání barev.

Klíčová slova

Barva, žák, základní škola, metodický list

Annotation

The thesis deals with the artistic color perception of primary school pupils. In the theoretical part the thesis is dedicated to explaining what a color is, how are colors made and how we see them. Further in this part are the connections between colors and their mixing. Individual colors, their character and influence on an organism is also described there. The thesis will lead us through the world of colors and their influence on human senses. It will introduce us to the practical use of colors when creating mind maps which develop creativity. The practical part includes drawn up methodological sheets which invoke creativity and develop color perception.

Keywords

Color, pupil, primary school, methodological sheet

Obsah

Seznam obrázků.....	10
Seznam grafů	10
Úvod.....	11
1 TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1.1 Barva.....	12
1.1.1 Vznik barvy.....	12
1.1.1.1 Co je to barva.....	12
1.1.1.2 Newtonova teorie barev.....	12
1.1.1.3 Vznik barevného vjemu.....	13
1.1.1.4 Barevný zrak.....	13
1.1.2 Pojetí barvy	14
1.1.2.1 Působení barev.....	14
1.1.2.2 Barevné slyšení.....	15
1.1.2.3 Klam barev	15
1.1.2.4 Vztahy barev.....	16
1.1.2.5 Míšení barev	18
1.1.2.6 Systém barev	19
1.1.2.7 Kontrast	20
1.1.2.8 Barva jako součást výtvarných řad, projektů, vyjadřování, námětů... 21	
1.1.3 Charakteristika barev	22
1.1.3.1 Červená.....	23
1.1.3.2 Žlutá.....	24
1.1.3.3 Modrá	24
1.1.3.4 Fialová.....	26
1.1.3.5 Zelená	26

1.1.3.6 Oranžová.....	27
1.1.4 Barva a myšlenkové mapy	28
2 PRAKTICKÁ ČÁST	30
2.1 Obsah praktické části.....	30
2.2 Výzkumné zaměření a jeho předpoklady	30
2.2.1 Postup výzkumného šetření	32
2.2.2 Grafy, popis a komentáře.....	33
2.2.3 Porovnání chlapců a dívek.....	38
2.2.4 Závěr výzkumného šetření.....	38
2.3 Metodické listy	39
2.3.1 Osnova výtvarných problémů.....	39
2.3.2 Metodický list č. 1	40
2.3.3 Metodický list č. 2	46
2.3.4 Metodický list č. 3	48
2.3.5 Metodický list č. 4	50
2.3.6 Metodický list č. 5	51
2.3.7 Metodický list č. 6	53
2.3.8 Metodický list č. 7	54
2.3.9 Metodický list č. 8	56
2.3.10 Metodický list č. 9	58
2.3.11 Metodický list č. 10	60
Závěr	62
Seznam použitých zdrojů	63
Seznam příloh	64

Seznam obrázků

Obrázek 1: Paleta barev	25
Obrázek 2: Moje oáza relaxace	27
Obrázek 3: Paleta barev	31
Obrázek 4: Pracovní list oblíbenosti barev žáků 1. stupně ZŠ.....	31
Obrázek 5: Zesvětlování oblohy	56
Obrázek 6: Paleta barev, základní barvy	57
Obrázek 7: Paleta barev, odvozené barvy	57

Seznam grafů

Graf 1: Součet prvních největší oblíbenost třech pozic barev žáků 282 žáků 1. stupně ZŠ, 282 žáků.....	33
Graf 2: Nejoblíbenější barva 282 žáků 1. stupně ZŠ, 282 žáků.....	34
Graf 3: Nejoblíbenější barva 1.–3. ročník, 150 žáků	35
Graf 4: Nejoblíbenější barva 4.–5. ročník, 132 žáků	36
Graf 5: Nejoblíbenější barva chlapci, 145 žáků.....	37
Graf 6: Nejoblíbenější barva dívky, 137 žákyň	38

Úvod

Již od samého počátku studia jsem věděla, že si ke své diplomové práci vyberu výtvarnou činnost. Je to činnost, která mě provází celým životem a přináší mi radost, uvolnění, relaxaci. Barva jako taková je nedílnou součástí našich životů a neustále nás obklopuje. Dcera je barvou pohlcena od dětství a společné objevování nových barev, které pro ni bylo a je vždy fascinující, mě vedlo k rozhodnutí hlouběji prozkoumat jednotlivé barvy, vztahy barev a jejich působení se žáky 4. ročníku ZŠ.

V teoretické části se věnuji vzniku barev, kde popíši, co to je barva, jak vzniká barevný vjem. V další části se věnuji působení barev na lidský organismus, barevnému slyšení a klamu barev. Přiblížím vzájemné vztahy barev a míšení barev. Další důležitou částí diplomové práce je charakteristika barev, a to hned několika pohledy různých osobností. Nahlédnu také do systému barev, rozdílnosti a různorodosti. Část je také věnována myšlenkovým mapám, kde se zmíním o tom, jakou roli hrají barvy při jejich tvorbě a jak nám barvy společně s obrázky mohou pomoci k efektivnímu učení.

Součástí mé diplomové práce bude výzkum provedený na 1. stupni ZŠ, týkající se oblíbenosti barev. Žáci budou mít k dispozici paletu barev a z té budou vybírat tři nejoblíbenější barvy, přičemž tyto tři barvy také umístí na stupnici oblíbenosti. První část výzkumu bude orientována na tři nejoblíbenější barvy žáků a druhá část na jednu nejoblíbenější barvu žáků, kde ještě bude brán zřetel na věk v rámci ročníků a rozdělení na chlapce a dívky.

Praktická část obsahuje metodické listy, které jsou zaměřené na výtvarné činnosti, jež pomohou žákům nahlédnout do hlubšího poznání o barvách a jejich vzájemných vztazích. Metodické listy obsahují podrobnou přípravu včetně motivace, popisu výtvarné činnosti a reflexe.

Cílem mé diplomové práce je hravé seznámení žáků 1. stupně ZŠ s barvami, rozšíření všeobecného poznání vztahů barev a jejich využití ve výtvarné činnosti. Kladu si za cíl využití metodického materiálu pro neobvyklou práci se žáky, který pomůže změnit stereotypní výuku výtvarné činnosti. Diplomová práce také ukáže preference barev žáků 1. stupně ZŠ.

1 TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Barva

1.1.1 Vznik barvy

1.1.1.1 Co je to barva

Malé děti vědí, že pomeranč je oranžový, tak vše oranžové bude pomerančem. Je pro ně těžké pochopit, že oranžovou barvu mohou mít i jiné předměty a že barva má přenosnou vlastnost. Je krásné si uvědomit, že barvu dává věcem příroda, nebo můžeme barvu vytvořit uměle odbarvením (Brožková 1983, s. 40). Tyto skutečnosti vedly k názoru, že „*předmět je nositelem své barvy, která je jeho více nebo méně stálou vlastností*“ (Brožková 1983, s. 41). Brožková ve své knize také píše, že Aristoteles moc dobře věděl, že je potřeba světlo k tomu, aby barva daného předmětu byla viditelná (Brožková 1983, s. 41).

1.1.1.2 Newtonova teorie barev

„Jednoho krásného lednového dne, kdy na modré obloze zářilo slunce, uzavřel se Newton ve svém pokoji. Zabednil dokonce dřevěné okenice. Do jedné ale vyvrtal díрку. A tou dírkou se protáhl sluneční paprsek, namířil si to napříč místností a na protější zdi udělal jasnou skvrnku. Prasátko. Newton vzal trojboký hranol z čirého skla a postavil ho slunečnímu paprsku do cesty. A na zdi místo prasátka najednou uviděl...“ (Pleskotová 1987, s. 12). *„Bílý paprsek slunečního světla, který prošel bezbarvým skleněným hranolem, se proměnil v barevnou duhu! Červená, oranžová, žlutá, zelená, modrá, indigová, fialová – co se to se světlem stalo? Newton vezme ještě jeden hranol. Tentokrát ho postaví obráceně, hranou nahoru. A hle! Duha zmizí, na stěně zůstává jen kalužinka slunečního světla. Odstraní druhý hranol a na stěně znovu září hra sedmi svítivých barev“* (Pleskotová 1987, s. 14).

Newton poukázal na to, že barvy existují pouze ve světle. Stejně, jak je důležité světlo, je důležité i lidské oko, které elektromagnetické vlny světelného záření „přemění“ v barvu. Zrak *„je pro vznik barevného vjemu stejně důležitý jako světlo“* (Brožková 1983, s. 41).

1.1.1.3 Vznik barevného vjemu

Jak je výše uvedeno, podmínkami pro existenci barvy jsou světlo, zrak a předmět. Proces vnímání barevného vjemu je složitý. Jak Brožková uvádí, pro vznik barevného vjemu je potřebný „*zdroj světla, slunce (fyzikální činitel) + osvětlený předmět + vnímající subjekt. Chemický činitel (nátěr předmětu nebo chemické složení jeho povrchové vrstvy – kolorant) ovlivňuje fyzikální interakci světla s předmětem (způsoby odrazu světla). Paprsky světla odražené od předmětu vstupují do oka (fyziologický činitel) a podráždění je nervovými dráhami vedeno do mozku (psychologický činitel), kde vzniká vjem barvy*“ (Brožková 1983, s. 46).

Světelné paprsky se odráží od předmětu, proniknou do oka a dojde k podráždění buněk, které jsou citlivé na určité úseky světelného záření. Toto vzniklé podráždění je následně vedeno nervovými drahami z oka do zrakového ústředí v mozku a tam se utvoří zrakový vjem. Profesor Jan Balinkin svým posluchačům dokazoval podíl mozku na vnímání barev. Po dlouhé přednášce se k posluchačům otočil zády, přehnul si klopou límce saka tak, aby tím zakryl svou kravatu, a obrátil se zpět k posluchačům s otázkou, že si jistě po dlouhé přednášce všimli, jakou barvu má jeho kravata. Mnozí z nich nedokázali odpovědět a byli překvapeni. Jan Balinkin tím poukazyval na to, že mozek provedl výběr důležitých podnětů a soustředil se na důležitost přednášky a vyloučil nepotřebné vjemy, jako byla kravata profesora. „*Mozek si tedy vybírá, co chce vnímat, a dává pak tomuto vjemu obsah a smysl*“ (Brožková 1983, s. 48).

1.1.1.4 Barevný zrak

„*Už Vesalius věděl, že oko je vlastně temná komora, v níž se podle principu „laterny magiky“ vytváří na sítnici převrácený obraz viděného*“ (Brožková 1983, s. 82). Základní vlastností buněčné hmoty je citlivost. Někteří živočichové mají světločivé buňky velmi citlivé na světlo. Světločivé buňky se shlukují do souborů a spolu s různými optickými zařízeními tvoří oko.

Jan Evangelista Purkyně potvrdil, že „*světlo nevychází z oka, ale právě naopak: obraz světa, zakletý ve světelném paprsku, vstupuje okem do našeho vědomí*“ (Pleskotová 1987, s. 70). Sítnice je nejvnitřnější vrstvou oka a na ni se světelný obraz oka promítá. Právě zde se nachází přijímací zařízení pro světelné signály. Jedná se o dva receptory, a to tyčinky a čípky. Čípky mají schopnost vnímat barvy. Tyčinky jsou necitlivé na barvy, ale tisíckrát citlivější na sílu a intenzitu světla. Díky tyčinkám můžeme vidět za soumraku, kde již čípky nereagují. V tento okamžik vidíme černobíle (Pleskotová 1987, s. 76, 77).

Pigmentace duhovky dává oku barvu, a to modrou, hnědou, zelenou a šedou. Duhovka reaguje na množství světla, které na ni dopadá, to působí zase na zorničku, jež se vlivem smršťování a uvolňování duhovky zmenšuje nebo zvětšuje (Brožková 1983, s. 85, 86).

1.1.2 Pojetí barvy

1.1.2.1 Působení barev

Barva na nás působí všude kolem nás. Každý náš krok je „barevný“. Naše vnímání nekončí jen u barvy jako takové, nýbrž prostupuje hlouběji do naší psychiky. Barva nám nejen pomáhá například při výběru nového nábytku, ale dokážeme ji i patřičně využít. Kdo má malé dítě, jistě si nekoupí bílý koberec do obývacího pokoje. Subjektivní výběr zohledňuje estetiku, krásu, zatímco objektivní výběr zohledňuje praktičnost a účelnost.

Hulke uvádí, že již ve starověku se uctíval kult Slunce a lidé věřili, že se jedná o nadpřirozenou sílu. Zemědělství se také opíralo o znalosti světla a lidé je dokázali využít. I v Egyptě používali zákon sedmibarevných energií a od pyramid vedla svatá cesta směrem ke slunečním chrámům. Jak píše Hulke, tak i faraonka Titi pěstovala kult, jenž jí měl zachovat krásu, a to tím, že si nechávala od svého lékaře připravovat různobarevné oleje do koupele (Hulke 2005, s. 15, 16, 17).

Barvy se odráží na našem organismu jak tělesně, tak i mentálně. Jak ve své knize uvádí Roeselová: „*Při sledování velkých barevných ploch se u zúčastněných mění elektrická aktivita mozku, rytmus a hloubka dýchání, svalové a cévní napětí, srdeční činnost. Těmto fyziologickým reakcím odpovídají pocity klidu, útlumu, úzkosti, optimismu nebo agresivity, chladu a tepla, tíhy a lehkosti atd.*“ (Roeselová 2004, s. 244). Barvy vnímáme, mnohdy si to ani neuvědomujeme, ale působí na nás neustále a zcela přirozeně.

Člověk podle Ehrenwaldova pokusu nevnímá barvy pouze očima, ale i povrchem těla a pokožkou. Jde o citlivost na barvy i bez zrakového vjemu. Dle Ehrenwalda, jak uvádí Brožková, obsahuje lidská pokožka buňky, které mají přímé spojení s nervovým systémem, a to následně ovlivňuje tonus svalů (Brožková 1983, s. 169, 170). V bádání o působení barev na lidský organismus se pokračovalo a zjistilo se, že například červená barva zvětšuje svalové napětí. S předpaženými pažemi pokusné osoby reagovaly na červené světlo tím, že paže mimovolně odtahovaly od sebe. Naopak zelené světlo způsobovalo trhavé pohyby směrem k sobě. Světlo působí na celý organismus, kde uvádí Brožková, že červené světlo vnímáme mnohem hlouběji. Působí jak na krev, tak

i podporuje tvorbu krevního cukru, zatímco zelené světlo organismus tlumí, naopak žluté a purpurové světlo mají na organismus nejvíce příznivé účinky (Brožková 1983, s. 170).

Každý z nás jistě několikrát viděl duhu a s údivem ji vnímal, obdivoval. Hulke duhu popsala následovně: „*Tajemství duhy je tak v nás všech, protože i člověk má v každé buňce svého těla tuto barevnost ve formě nejjemnějších slunečních sil a rozvíjí tam na tělesné i duševní rovině své léčebné účinky*“ (Hulke 2005, s. 25).

1.1.2.2 Barevné slyšení

„*Nevím, co to je, ale tvrdím toto,*“ svěřil v roce 1873 vídeňský zlatník Nussbauer svému bratrovi medikovi, jenž o tom podal zprávu v lékařském časopise, „*já být malířem, dovedl bych zhotovit barvy přesně odpovídající všem nejrozmanitějším zvykům a našel bych tóny pro všechny barvy, ba ani pazvuky a odporné zvuky nevyjímám*“ (Pleskotová 1987, s. 93). Slučování barev se zvuky se dle řady psychologů vyskytuje často. Stejně jako dle Brožkové zelená barva tlumí organismus, Pleskotová ve své knize uvádí, že zelená barva též tlumí, ale tentokrát sluchový vjem. Při vnímání vysokých tónů se zdají barvy jasnější, a pokud jsou to tóny nižší, barvy jsou vnímány v tmavších tónech. Především u dětí lze pozorovat synestézii. Je to podloženo mnoha svědectvími. Spisovatelka Růžena Jesenská si pamatuje, že jako pětileté děvče při hře na klavír stupnicí vnímala barvy duhy. Slavný ruský malíř Vasilij Kandinskij přiřadil všechny barvy na své paletě hudebním nástrojům. Flétna dle jeho označení připomínala modrou barvu a anglický roh například fialovou barvu (Pleskotová 1987, s. 94, 95).

1.1.2.3 Klam barev

Základním typem klamu barevného vidění je negativní paobraz. „*Zobrazíme-li tvarově nápadný celistvý obrazec, který vytváří smysluplný celek, v jeho doplňkových barvách, objeví se nám na barevně neutrální ploše po soustředěném upřeném pozorování původní obrazec – tedy v pozitivních barvách*“ (Brožková 1983, s. 99, 100). Abychom spatřili ihned napoprvé negativní paobraz, izolovaná skvrna by musela být smysluplným obrazcem. Pohled na tečku v bílém poli nám usnadní vjem paobrazu, protože se tím tak vyloučí tékání zraku.

Negativní paobraz je vysvětlován fyziology takto: „*Pozorujeme-li po delší dobu upřeně nějakou barevnou plochu, unaví se buňky (čípky) určené k vnímání této barvy a citlivé na ni. Po skončení pozorování se pak aktivně projeví buňky odpočaté, tj. ostatní citlivé čípky, tedy ty, které vnímají barvu doplňkovou. Proto se objeví paobraz negativní*

neboli v barvách doplňkových k původnímu podnětu“ (Brožková 1983, s. 100). Při dlouhotrvajícím pozorování jednoho místa, a to při silném osvětlení, vzniká nápadný paobraz, před očima se míhají barvy jak původní, tak i negativní, a to ve tvaru pozorovaného předmětu (Brožková 1983, s. 103).

Paobrazem se nazývá také následný kontrast, a to proto, že vzniká až po pozorování barev a je barevný nebo černobílý. Kdybychom pozorovali černou plochu, následně se nám objeví paobraz ve světlešedé barvě nebo bílé. Příbuzným jevem paobrazu je barevná indukce, simultánní kontrast. Brožková uvádí, že *„indukce může být rovněž buď barevná při barevném podnětu, nebo světlostní při podnětu barevně neutrálním, ale světlostně odlišném“* (Brožková 1983, s. 106). Tam, kde se setkávají světlá a tmavá plocha, vzniká světlostní indukce.

Paobraz i barevná indukce může způsobovat únavu a zhoršovat rozlišovací schopnosti, ostrost vidění, pokud se například vyskytuje na pracovišti. V rámci výtvarné práce ovšem poskytuje výtvarný výrazový prostředek s mnohotvárným využitím (Brožková 1983, s. 110).

1.1.2.4 Vztahy barev

„Barvy vystupují vždycky jen ve vzájemných vztazích a ty jim dávají konečný vzhled, neboť je ovlivňují a nepatrně mění“ (Brožková 1983, s. 199). Barvy na sebe navazují, leží vedle dalších barev, ovlivněné prostředím a plochou. Z toho je patrné, že existují souvislosti a vztahy mezi barvami. Mluvíme o jejich posloupnosti, příbuznosti a protikladnosti (Brožková 1983, s. 199).

Posloupnost je různá. U sytých tónů je přirozená posloupnost tónová nejdůležitější. Tuto posloupnost známe například z duhy. Jde o barvy, které lze sestavit do kruhu a říkat je i pozpátku. Jedná se o fialovou, modrou, zelenou, žlutou, oranžovou, červenou a purpurovou. Nezáleží na směru, tedy východiskem těchto tónů může být kterýkoli z nich. Právě tato posloupnost je důležitá pro určení dalších vzájemných vztahů barev.

Barvy uvedené v posloupnosti, které leží blízko sebe nebo spolu sousedí, nazýváme barvami příbuznými. Příbuznost může být světlostní, sytostní, teplotní. Jde například o barvu fialovomodrou, modrou, modrozelenou. Tato příbuznost je označována jako tónová (Brožková 1983, s. 200)

Ty barvy, jež leží v přirozené posloupnosti dále od sebe, jako je například oranžová – zelená – fialová, jsou již barvy nepřibuzné. Jejich vzdálenost od sebe je již velká, a tím jim chybí příbuznost. Ano, nejedná se o vzájemně protikladné, ale jedná se o barvy doplňkové k základní trojici (Brožková 1983, s. 200).

Protikladné barvy jsou maximálně rozdílné, říkáme jim barvy komplementární. Tyto barvy se vzájemně doplňují „fyzikálně jako barevná světla na bílé světlo nebo na tmou, anebo fyziologicky prostřednictvím negativního paobrazu nebo indukce“ (Brožková 1983, s. 200). Mezi základní typy protikladnosti patří protikladnost tónová: žlutá – modrofialová, oranžová – modrá atd. (Brožková 1983, s. 200). Mimo tónové protikladnosti máme ještě protiklady teplotní, síly, pestrosti, světlostní (Brožková 1983, s. 203).

Existuje dále přirozená posloupnost světlostní u sytých tónů. U barevných světél postupuje od nejsvětlejší k nejtemnější: žlutá, žlutozelená, azurově modrá, purpurová, oranžová, zelená, červená, fialová. Pigmentové barvy to mají složitější, protože některé pigmenty jsou velmi vydatné a až pomocí příměsi běloby vzniká požadovaný blízký tón. Běloba nám pomůže sestavit stejnou světlostní posloupnost: žlutá, žlutozelená, oranžová, červená, azurově modrá, purpurová, zelená, ultramarínově modrá, fialová (Brožková 1983, s. 202).

Světelná posloupnost tvoří vzestupnou nebo sestupnou řadu, nedá se spojit do kruhu. Říká se jí škála. „Vzorem světlostní škály je řada šedí od bělošedé do černošedé, tzv. šedá škála. Podle ní se vlastně „měří“ světlost jednotlivých sytých tónů“ (Brožková 1983, s. 202). Uměle můžeme vytvořit od každého tónu škálu zesvětlených odstínů.

Goethe zjistil, že když naše oko pozoruje jednu barvu, vyvolá to barvu komplementární. Pleskotová také uvádí, že protikladné barvy nazýval barvami harmonickými a „na základě těchto poznatků sestavil svůj šestidílný barevný kruh“ (Pleskotová, 1987, s. 183).

Vzájemné vztahy barev se využívají ve výtvarné práci, a to například při míšení barev.

1.1.2.5 Míšení barev

Sama příroda nám nabízí velmi bohatou barevnou škálu. Možná si ani neuvědomujeme, jak „dalece“ naše oko vidí. Tak široký „barevný“ záběr všech možných odstínů, sahající daleko za hranici tisíců. Práce malíře je velmi bohatá, a to především tím, že si barvy „rozmnožuje“ a „kříží“ (Brožková 1983, s. 204).

Míšením dvou sytých tónů příbuzných barev vznikne třetí sytý tón a je tak mezi tóny výchozími. Barva zelená a žlutá vytvoří míšením zelenožlutou a žlutozelenou barvu. Zelenožlutá tedy vznikla míšením barvy zelené a žluté. Když ale do zelenožluté přidám opět zelenou, vznikne nový tón. Takto malíř může pokračovat dále, je potřeba ale zmínit, jak uvádí Brožková, že „*v praxi ovšem jen tak dlouho, dokud dokáže nově vzniklé tóny navzájem rozlišit*“ (Brožková 1983, s. 204).

Brožková ve své knize uvádí, že i v rámci jednoho tónu lze vytvářet rozdíly, a to v případě, pokud měníme světlost a sytost. Popsala zde 3 způsoby:

a) Zesvětlení

K syté barvě přidáme bělobu. Čím větší množství běloby, tím světlejší a méně syté odstíny dostaneme – bledý světlý tón.

b) Ztmavení

K syté barvě přidáme černou barvu. Větším množstvím černé barvy nám vzniknou tmavší a zakalenější odstíny – bledý tmavý tón.

c) Lomení

V tomto případě využíváme jak bělobu, tak i černou barvu, tím vzniká šed', kterou dále použijeme v míšení se sytou barvou, a tím vznikají lomené odstíny dané syté barvy (Brožková 1983, s. 204–205).

Brožková ještě popisuje čtvrtou možnost míšení barev a tou je míšení barev protikladných. „*Tyto barvy se navzájem nesnášejí, ‚bojují‘ spolu a výsledkem může být smrt obou. Jak to? Smíšením protikladných barev totiž vznikne šedá až černá. Původní čisté tóny se zcela ztratí, zahynou*“ (Brožková 1983, s. 205). Podstatné je ale říci, že na míšení se účastní všechny tři základní barvy. Postačí trochu protikladné barvy a dojde k zašpinění původní barvy, vznikají zakalené lomené odstíny (Božková 1983, s. 205).

„Příměsí příbuzné barvy se změni tón barvy výchozí, vznikne třetí barva sytého tónu. Příměs protikladné (doplňkové) barvy výchozí barvu zašpiní, lomí, zakalí, tedy změni i její tón, i její odstín. Původní čisté tóny se ztratí, jsou vystřídány lomenými odstíny, v nichž jedna z barev nepatrně převládá, a když se jejich síly vyrovnají, vznikne černá nebo tmavošedá“ (Brožková 1983, s. 205–206).

1.1.2.6 Systém barev

Všude kolem nás je nepřehledné množství barev. Známe všechny barvy? Dokážeme všem barvám přiřadit název, jméno? Když já uvidím barvu žlutou, bude tato žlutá barva žlutou pro všechny ostatní? Kdo se věnoval tomu, aby barvy byly uspořádány do nějakého systému a každá barva měla své umístění v barevném systému? To jsou otázky, kterým se chceme věnovat.

Když byla jednotlivě všem členům rodiny ukázána základní barva modrá, na dotaz, jaká barva jim je předkládána, řekli modrá všichni. To samé s barvou červenou a žlutou. Odpovědi byly shodné. Poté jim byla ukázána opět modrá barva, avšak o poznání světlejší. Jeden člen rodiny řekl, že se jedná o světle modrou barvu, druhý zase naopak řekl, že ukazují barvu světle fialovou. Vlastně to nebylo žádné překvapení a došlo k propojení s praxí pedagoga. Když žákům je zadána práce, kde mají například použít červenou barvu, někteří vnímají jako červenou barvu tmavší růžovou nebo dokonce oranžovou. Stejně tak tomu je u dalších barev a je velmi zajímavé vizuálně pozorovat, jak každý žák je ve vnímání barev originálem.

Pleskotová uvádí, jak se již dávno pokoušeli lidé barvy uspořádat do jistého systému. Prvním, kdo vytvořil barevný systém, byl Newton a následně to vylepšil Moses Harris, jenž roku 1766 vydal dílo *Přirozený systém barev*. *„Rozlišuje v něm barvy prizmatické, které našel ve slunečním paprsku rozloženém Newtonovým hranolem, a barvy složené, které můžeme pozorovat v přírodě“ (Pleskotová, 1987, s. 186).* Harris považuje prizmatické barvy za ty, jež vznikají míšením tří základních barev. Barvy složené vznikají míšením oranžové, zelené a purpurové. Pleskotová píše ve své knize, že Harrisův systém barev obsahuje 660 barev (Pleskotová, 1987, s. 183). Oproti tomu Goethe na prizmatické barvy nevěřil. Goethův systém je založen na dvou barvách, a to na žluté a modré. Pozoroval oblohu a všiml si měnící se barvy oblohy během dne (Pleskotová, 1987, s. 183).

Zjistil také, že lidské oko v případě, kdy pozoruje jednu barvu, vyvolá barvu komplementární, a tyto barvy považoval za harmonické. Díky všem těmto poznatkům Goethe sestavil šestidílný barevný kruh. Barvy, které v něm leží proti sobě, jsou komplementární, a tudíž jsou považovány za harmonické. Naopak barvy sousedící jsou barvy neharmonické (Pleskotová, 1987, s. 183).

Pleskotová ve své knize uvádí, že Herman Helmholtz se zabýval přesným určením barev. Zavedl tři hodnoty pro přesné určení barvy a těmi jsou barevný tón, světlost a sytost. Mezi barevný tón řadí modrou, červenou, žlutou a zelenou a lidské oko rozlišuje 180 barevných tónů. Ve světlosti jde o poznání toho, zda barva je světlá, či tmavá. Sytost se vnímá ve spojitosti s čistotou. Lidské oko dokáže rozlišit jen několik stupňů sytosti jednotlivých tónů. Americký malíř Albert Munsell zase vyzdvihl zrakové vnímání a vytvořil trojrozměrný barevný systém, který má podobu stromu a obsahuje 472 vzorů barev (Pleskotová, 1987, s. 189). „*Munsellův systém byl ve třicátých letech standardizován jako „barevná řeč“ a stal se jedním z prvních široce rozšířených systémů*“ (Pleskotová, 1987, s. 189).

Jak docházelo k postupnému seznamování se s literaturou, bylo zjištěno, že barevných systémů je velmi mnoho. A stejně tak, jak to v závěru napsala Pleskotová, která v těchto systémech spatřuje nedostatek v tom, že ve skutečnosti vypadají barvy zcela jinak, tak i my vnímáme barvy originálně sami za sebe (Pleskotová, 1987, s. 189).

1.1.2.7 Kontrast

Roeselová ve své knize uvádí, že kontrast je významným nositelem výrazu. Důležitou roli v kontrastu výtvarném hraje kvantita a kvalita.

a) Kvalitativní

V rámci kvality jde o složky jakosti, které se liší konstruovaným a růstovým tvarem.

b) Kvantitativní

Liší se velikostí a intenzitou, kde jde například o průsvitnost nebo navrstvení hustých barev.

c) Barevný

teplotní – studené a teplé barvy

světlostní – světlé a tmavé barvy

elementární – kontrast základních barev

komplementární – barvy nacházející se v barevném kruhu proti sobě (Roeselová, 2004, s. 94).

Existují i jiná hlediska výtvarných kontrastů, která vystihují obrazotvorné prvky. Jedná se především o kontrasty materiální, tvarové, světelné nebo také plastické či prostorové. Důležitá je také kompozice, kde kompozice harmonická vzniká z prvků stejných nebo příbuzných oproti kontrastní kompozici, kde jsou proti sobě prvky, které jsou sice výtvarně stejné, ale mohou se lišit vlastnostmi (Roeselová, 2004, s. 94).

Je důležité, aby kontrast žáci pochopili a vnímali. V dětském výtvarném projevu se kontrast často vyskytuje, a to záměrně. Můžeme pozorovat kontrast světelný, kde využíváme bílou a černou barvu. Dále se ve výtvarných hodinách objevuje kontrast prostoru, kde uplatňujeme pojmy blízko a daleko, také ale i kontrast tvarový. Žáky učíme ztvárňovat kontrasty, a to různou technikou (Roeselová, 2004, s. 95). Taková činnost je velmi baví a zajímá je pozorování vytvořeného kontrastu. Každý vše samozřejmě vnímá svým pohledem tak trochu jinak.

1.1.2.8 Barva jako součást výtvarných řad, projektů, vyjadřování, námětů

Roeselová zmiňuje ve své knize, že výtvarné řady i projekty měly vždy významné role, které vedly k rozvoji žáků v oblasti jejich aktivity. Role spočívá v tom, že žáky učíme projevat se svobodně a utváříme v nich etické postoje. Učitel má významnou roli v probouzení odpovědnosti žáka, a to jak k přírodě, tak i k lidem. Uvádí také Karlu Cikánovou, která se soustředila na menší nosná témata, a čas, který věnovala jednomu tématu, byl různě dlouhý (Roeselová, 1997, s. 29).

Rozdíl mezi výtvarnou řadou a výtvarným projektem tkví v tom, o jak složité celky výtvarných prací se jedná. Řadou je myšlen jednodušší celek, je srozumitelný, úlohy výtvarné řady na sebe navazují a jedná se o předem dobře promyšlenou řadu kroků. Jsou využívány na základní škole a čas na přípravu není náročný. Projektem je celek se složitější stavbou, který přivádí žáky na změnu myšlení (Roeselová, 1997, s. 32, 33). „*Východiskem pro první výtvarné projekty se stává tematická řada, kterou dále rozvíjejí odbočující myšlenkové či výtvarné podněty*“ (Roeselová, 1997, s. 33).

V knize *Řady a projekty ve výtvarné výchově* od Roeselové najdeme mnoho zajímavých kapitol a tematických okruhů, které zapsala během patnácti let, kde rozšiřuje jejich možnosti využití. Jedna kapitola je věnována barvě. Výtvarné problémy o barvě se opírají o tóny čajů, malbu prsty, cihlou, popelem. Tato kapitola zahrnuje také barevné

struktury přírodnin, duhové barvy, hledání stejné barvy. Zajímavé výtvarné problémy jsou například protiklady a harmonie barevných ploch a čisté barvy na bílém, černém, barevném podkladu. Se žáky je možné řešit návrhy na látky, hledat barevné rozdíly, vytvářet vzorkovničky barev, barvy ročních období, teplé a studené barvy nebo světlé a tmavé barvy (Roeselová, 1997, s. 209, 210).

Výtvarné vyjadřování se může týkat kresby, ale také malby, grafiky i modelování. Těchto činností se mohou účastnit již děti předškolního věku. Krásně to zdokumentovala ve své knize Proudý ve výtvarné výchově Roeselová. Jsou zde ukázky prací žáků ZUŠ Kyjov soustředěné na vztahy lineární, barevné a tvarové. Využívalo se několik technik a výsledky jsou ohromující (Roeselová, 1999, s. 22, 23). Zajímavou součástí je Artefiletika, která nabízí silný prožitek a nahlédnutí do nitra člověka. Obrázky barevných duší či výrazových kvalit barev vedou k zamyšlení a touze po pochopení (Roeselová, 1999, s. 50, 51).

„Významným prostředkem výchovného a vzdělávacího procesu se stává hlubší vztah k námětu a k jeho podobám“ (Roeselová, 1995, s. 13). Žák si utváří vztah k námětu tím, že ho prožívá a snaží se ho uchopit. Žákův vlastní pohled a všechny procesy, které s výtvarným projevem souvisí, dopomohou k pochopení podstaty věcí a jevů. Náměty se mohou prolínat mezi jednotlivými předměty a žáky jsou přijímány kladně. Mnoho námětů je uvedeno v knize *Námět ve výtvarné výchově* od Roeselové. Jedním z nich je *Planeta Země*, je členěn do několika dalších variant, *Koloběh vody v přírodě*, *Co žije a roste na Zemi*, *Naše Země je kulatá*, *Nerosty a další*. Člověk jako součást přírody je stejně jako první námět bohatý na barevnou škálu, obrovskou studnici nepřeborné harmonie barev a vztahů (Roeselová, 1995, s. 31, 32, 53). Obrázky doprovázející tuto knihu jsou velmi inspirativní a žákům 4. ročníku ZŠ se velmi líbily.

1.1.3 Charakteristika barev

„Při sledování velkých barevných ploch se u zúčastněných mění elektrická aktivita mozku, rytmus a hloubka dýchání, svalové a cévní napětí, srdeční činnost“ (Roeselová 2004, s. 244). Všechny tyto reakce přinášejí pocit uklidnění, úzkost, optimismus, chlad a teplo. Takto bychom mohli účinky barev na náš organismus popisovat dále. Jde o jisté sdělení, které se dotýká našich emocí, a naše tělo je fyziologicky přijímá a odráží (Roeselová 2004, s. 244).

Porovnáme si vnímání účinků barev na náš organismus čtyřmi různými pohledy: Roeselová, Richter, Hulke a Merivale.

Roeselová porovnala účinky barev z pohledů druhých, toto porovnání je u Roeselové uváděno:

- H. Freiling, X. Auer – architekti.
- L. Gericke, K. Schone – teoretici.
- V. Kandinský – malíř.
- S. Šabouk – estetik.
- J. Kulka – psycholog.
- B. Hasegawa – kultura.

1.1.3.1 Červená

Když už se bavíme o energii barev, která má tak silný dopad na náš organismus, je namístě začít právě červenou barvou. „*Červená, to je energie k lásce a energie k životu. Je naší pozemskou matkou, živou krví světa*“ (Merivale 1999, s. 56).

Krásně to doplňuje a podporuje Richter ve své knize, když uvádí, že červená barva dodává energii, podporuje proudění krve a celkově se červená barva vnímá právě jako ta, která zvyšuje tělesnou teplotu (Richter 1986, s. 10).

Potraviny: červená řepa, červené zelí, červené víno, ... (Richter 1986, s. 58).

Jak uvádí Hulke, již Goethe přikládal červené barvě vážnost a důstojnost (Hulke 2005, s. 22). Chut' k životu, láska, prožívání, ovládání a dobývání, těmito slovy Hulke symbolizuje červenou barvu. Červenou proudí životní síla, podporuje horlivost a vášeň. Aktivizuje nás při nechuti k práci a lenosti v učení. „*Děti s problémy učení by proto měly dělat své školní úkoly za červeného světla*“ (Hulke 2005, s. 43).

Frieling a Auer uvádí, že červená je temperamentní barva, vyjadřující prudkost a silnou vůli. Kandinský světlou teplou červeň přirovnává ke zvuku fanfáry či tuby. Gericke a Schone ji vystihují jako: „*krev, síla, moc, láska, oheň, hluk, blízkost, nebezpečí*“ (Roeselová 2004, s. 245).

Červenou barvu považujeme za natolik výraznou, že se pro nás stává v různých situacích až rušivým elementem. Když se ohlédnu do svého šatníku i do vybavení domácnosti, tak ji nikde neshledávám. Záměrně se jí vyhýbáme a vnitřní pocity nás v tom nenásilně podporují.

1.1.3.2 Žlutá

„Žlutá je paprsek slunečního svitu, solární plexus je slunečním centrem bytosti. Představuje jádro naší individuality“ (Merivale 1999, s. 94). Tuto barvu považuje za povznášející, přinášející dobrou náladu a optimismus. Stejně tak i sluneční svit nám zlepšuje náladu, činí nás tím veselejšími (Merivale 1999, s. 95). Krásné spojení s přírodou, symbolizující čerstvost, obživu, sklizeň. „Pro mentální tělo je žlutá tou nejповzbudivější barvou. Rodiče, kterým záleží na rychlém mentálním vývoji dítěte, by měli jeho pokoj vymalovat jasně žlutou“ (Merivale 1999, s. 96).

Barva mající v sobě optimismus a duševnost, působící na zjemnění mentality. Tato barva příznivě působí na unavené oči. Dokáže zmírnit problémy spojené s pálením očí nebo matným pohledem (Richter 1986, s. 19). Příznivě působí na myšlení a dokáže jej povzbudit. Sebeovládání je žlutou barvou pozitivně ovlivňováno (Richter 1986, s. 82).

Potraviny: petržel, žluté koření, kukuřice, banány, citron, tykev, ... (Richter 1986, s. 82).

Hulke ve své knize uvádí, že žlutá barva pomáhá zlepšit chuť k práci a dokáže bojovat proti pocitu únavy. Povzbuzující účinek této barvy je další pozitivní vlastností (Hulke 2005, s. 41). „Goethe říkal: Žlutá je nejmocnější barvou ve světle. Ve své nejvyšší čistotě vždy nositelem světlého“ (Goethe citovaný Hulke 2005, s. 23).

Touhu po lásce dle Hasegawy symbolizuje žlutá barva. Dle Kulky je žlutá symbolem vzrušení, radosti a veselí. Freiling vnímá povzbuzující účinky a podtrhává to dojmem ulehčení a osvobození. Jako silný alt či v largu znějící housle je vnímána Kandinským (Roeselová 2004, s. 245).

Žlutá barva byla a je dle našeho názoru stále mezi těmi nejoblíbenějšími barvami. Často je využívána na fasády domů, vnitřní užití najde stále často jako hlavní barva pokojů, sedacích souprav a nyní i kuchyní, jako hlavní součást každé domácnosti. Měli jsme také sedačku i stěny některých pokojů laděné do žluté barvy. Nyní se často využívá žlutá barva s kontrastem barvy černé jako výrazný doplněk moderních domácností.

1.1.3.3 Modrá

„Modrá energie má ochranné působení“ (Merivale 1999, s. 145). Upravuje rychlost a zpomaluje ji. Je zařazena do chladnějšího spektra. Obloha je modrá a stejně tak i vzduch, který je pro nás životem, procházející hlasivkami. Merivale považuje modrou nejen za barvu řeči, ale i naslouchání. „Je to sdělování našich myšlenek“ (Merivale 1999,

s. 145–146). Člověk, který má modrou barvu jako nejoblíbenější je člověkem trpělivým (Merivale 1999, s. 147).

Centrum krku je ovládáno právě modrou barvou, a tím ovlivňuje a působí na centrum vyjadřování se pomocí řeči. Psychika je modrou uklidňována a přináší klid, uvolnění. „*Před začátkem jakéhokoliv zákroku by měl pacient rozšířit své vědomí a potom si představit sám sebe obklopeného modrým světlem, jak ho vdechuje a posílá do nemocné části těla*“ (Richter 1986, s. 81–82).

Potraviny: většina modrého ovoce, švestky, ... (Richter 1986, s. 102).

Vzduch i voda jsou již od dávných časů spojovány s modrou barvou, takže právě proto je tato barva považována za velmi vznešenou. Voda je osvěžující a tímto účinkem je dle Hulke charakterizována také tato barva (Hulke 2005, s. 24).

„*Na modrou barvu se rádi díváme, protože na nás neútočí, ale přitahuje nás, říkal Goethe*“ (Goethe citovaný Hulke 2005, s. 24).

Světlejší působící jako obloha, jasnost, ticho oproti tmavší, která je spíše ovládající, vážná a zahloubaná, tak na modrou nahlíží Freiling. Sebeovládání i poslušnost s klidem vyzařuje modrá barva dle Hasegawy. Kandinskému zní modrá jako basa, cello nebo flétna, připisuje jí nadsmyslnost a hloubku (Roeselová 2004, s. 245).

Merivale řadí barvu mezi chladnější a Richter uvádí, že přináší klid. Není modrá jako modrá. Při představě zesvětlování tónů modré barvy, které se věnovali žáci v osmém metodickém listu, tak například poslední část zesvětlení modré barvy působí opravdu uklidňujícím dojmem. Zatímco první část je již chladnější. Do sytější modré barvy jsou laděny některé kmenové třídy, lavice, židle. Vedení školy chtělo i část třídy dovybavit sytější modrými doplňky, to se podařilo odvrátit a často je přemýšleno nad tím, zda se tím žákům nevzala možnost mít třídu jinou, než mají nyní, a to jen díky osobním pocitům pedagogů a potřebě se cítit dobře tam, kde pracují.

Obrázek 1: Paleta barev

1.1.3.4 Fialová

„Fialová barva je barvou sedmého a posledního energetického centra v tradičně pojatém systému čaker. Sedmá barva je barvou rituálů, kouzel, tajemství a mysticismu“ (Merivale 1999, s. 156). Merivale přirovnává fialovou k barvě podzimu, a to ve spojitosti s dozrálým ovocem a také tlejícím listím. Tím popisuje, že ve spojitosti s tlejícím listím je tato barva v úzkém propojení s obrodou a opětovným růstem, vyživováním země před příchodem další sezóny (Merivale 1999, s. 156). „Fialová barva je velmi léčivá. Je to morfiium mezi barvami: tiší bolesti těla i ducha“ (Merivale 1999, s. 157).

„Vynikající malíř, jeden z největších výzkumníků významu barev Leonardo da Vinci tvrdil, že naše schopnost meditace může být zvětšena desetkrát, když budeme medítovat pod paprsky fialového světla, které měkce dopadá vitrážemi tichého kostela“ (Richter 1986, s. 139). Fialová barva je kyselá a působí vzrušivě, působící na nervovou soustavu (Richter 1986, s. 138).

Potraviny: červené zelí, řepa, borůvky, ... (Richter 1986, s. 138).

Hulke uvádí, že ve fialové barvě se ruší aktivita červené a pasivita modré. Tato barva je barvou pokory, skromnosti a pokání (Hulke 2005, s. 24–25). „Když se modrá jemně stupňuje do červené, získává tím něco působivého. Onen neklid dalším stupňováním narůstá, proto ji lidé používají u oblečení, pásků nebo podobných cirátech jen ve velmi světlých odstínech, protože potom dává vyniknout svému zvláštnímu půvabu“ (Goethe citovaný Hulke 2005, s. 25).

Freiling popisuje tuto barvu jako žalující, hlubokou a nepokojnou, vyjadřující nároky. Barva fialová je dle Kulky ta, která nese tajemství spojené s mystikou, s nádechem potencionální dramatičnosti. Kandinským je spojována s anglickým rohem či s dřevěným dechovým nástrojem šalmajem (Roeselová 2004, s. 245).

Souhlasím s názorem Hulke, která vnímá fialovou jako barvu pokory. Vnímáme ji podobně, nicméně k praktickým účelům je využívána v menší míře. Vnitřně ji máme pouze tak začleněnou a slouží k doplnění pocitu.

1.1.3.5 Zelená

Zelená jako symbol srdce, které se odráží v přírodě. Proto je tato barva spojována s růstem, životem i rovnováhou. Je to propojení nebeské i pozemské energie, nalézající energii právě v této barvě (Merivale 1999, s. 131). Zelená nabízející směr a nové místo, viditelná na semaforu, kde zelená znamená jít (Merivale 1999, s. 136).

„Pravý zelený člověk je upřímným hledačem pravdy, i přesto, že občas odhalí věci, které jeho egu zrovna nelichotí“ (Merivale 1999, s. 134). Merivale ji přirovnává k příkrývce, a to konejšivé, která tiší a uklidňuje (Merivale 1999, s. 136).

Je barvou přírody a vyvážené síly, rozumu a tělesna. Tišící a obnovující účinky přináší tato barva, a to vše je úzce spojováno opět s přírodou (Richter 1986, s. 92).

Potraviny: většina zeleniny a ovoce, ... (Richter 1986, s. 92).

„Goethe říkal ve svém Učení o barvách, že naše oko nachází v zelené barvě uspokojení, především když obě „mateřské barvy“ modrá a žlutá v poměru zachovávají přesně rovnováhu“ (Goethe citovaný Hulke 2005, s. 23). Hulke popisuje tuto barvu jako konzervativní a řadí ji mezi neklidnější (Hulke 2005, s. 23).

Také Frieling vnímá zelenou barvu jako přírodu, spolu se žlutou vyvolávající představu poupěte. Šabouk v ní cítí vitalitu, plodnost, jaro, stejně tak jako Kulka, který to ještě podtrhuje bezpečím a přátelstvím. Naopak Hasegawa ji charakterizuje únavou, slabostí či dokonce zármutkem (Roeselová 2004, s. 247).

Jak uvádí Richter, je zelená barvou přírody a vyvažuje. Právě proto máme v domácnosti mnoho květin, které nám dodávají zvláštní energii a sílu. Díky zeleným rostlinám vnímáme větší prostor k nadechnutí se a k uklidnění, odpočinku. Stejně jako vnímáme přírodu, kam si většina z nás chodí odpočinout, tak si kousek té přírody přinášíme domů. Právě zeleň je tou pravou odpočinkovou barvou.

Obrázek 2: Moje oáza relaxace

1.1.3.6 Oranžová

„V oranžové barvě je mimořádná životaschopnost a síla“ (Merivale 1999, s. 79). Stejně jako žlutá, tak i oranžová je přirovnávána ke slunci a teplu, takže působí vřele a teple. Intenzivní a silná barva má stimulační účinky. Naopak může být tato barva znakem rozpolcenosti, tudíž může být znakem jak rozpadu, kolapsu, tak i energií, která vše napravuje (Merivale 1999, s. 81).

Merivale spojuje oranžovou barvu s energií a s barvou, která snižuje nápor. Je vnímána jako rozehrávající barva přinášející naději. Odvaha, síla a stabilita je doménou oranžové (Richter 1986, s. 70, 72).

Potraviny: mrkev, meruňky, broskve, tykev, pomeranče, ... (Richter 1986, s. 70).

„Oranžová je symbolem veselosti, optimismu a radosti ze života. Je to teplá, pozitivní, povzbudivá barevná energie, která dokáže pomáhat při depresích, pesimismu, nespokojenosti, lenivosti a letargii“ (Hulke 2005, s. 46). Vnímá ji jako barvu, která je dojemná a něco nám sdělující, signalizující optimistickou chuť k životu. *„V oranžové je velmi dobře zvýrazněn její smysl pro múzické a řemeslné umění“* (Hulke 2005, s. 47).

Podle Auera a Frielinga patří oranžová barva mezi stimulující a teplé barvy. Je z ní vnímána veselost, vitalita a pohyblivost (Roeselová 2004, s. 247).

Tuto barvu máme rádi ve výtvarných činnostech žáků. Rádi s ní pracujeme, a to obzvláště s tematikou týkající se podzimu. Může být barvou intenzivní a preferujeme spíše barvy uklidňující. Proto tato barva, pro nás energická, může patřit mezi méně oblíbené barvy.

1.1.4 Barva a myšlenkové mapy

Při studiích na základní, střední i na vysoké škole jsme neustále vytvářeli nejrůznější schémata, která by nám pomohla při učení a zapamatování si nepřeborného množství látky, a právě při práci pedagoga si vše opětovně vybavujeme. Pozorujeme žáky, jak si stále připravují různé výpisky, přepisují si látky opětovně a především velké množství žáků používá barvy jako tu největší pomůcku. Když se zeptáme žáků, proč právě tuto větu podtrhli modře, řeknou nám často, že to je jejich nejoblíbenější barva a podtrhli si touto barvou větu, o které jsme řekli, že je důležité si ji pamatovat. Barvy nás skutečně provázejí celý život, již ve vzdělávacím procesu je to několik let a i my ve své profesi si stále barevně oddělujeme informace podle jejich důležitosti. Mnohdy si neuvědomujeme, že modré desky máme spojené pouze s přípravami na matematiku a červené desky na český jazyk. Barvy nám všem pomáhají v systematické či strukturování důležitého.

„A tak jsem začal studovat naše báječné mozky a zjistil, že milují barvy, vzrušení, různorodost, energii, pohyb – všechno, co černobílé řádky poznámek pro opakování NENABÍZEJÍ“ (Buzan, 2014, s. 1).

Krásně to vystihl autor myšlenkových map Tony Buzan, který je odborníkem na mozek, jeho využívání a více než třicet let pomáhá nejen dětem uvolnit kreativitu, zlepšit paměť a celkově intenzivněji využívat mozek.

Co je to myšlenková mapa? Myšlenkové mapy pomáhají procvičovat mozek, a tím zvládat učení snáze, a dokonce i s radostí. Jde vlastně o jistou formu poznámek a plánování si. Společně s mozkiem pracují na tom, abychom si věci lépe pamatovali. Co myšlenkové mapy využívají? Jsou to především barvy a obrázky, které podporují naši představivost, spojujeme je do křivek a při jejich tvoření pomáhají naší paměti vytvářet silné asociace (Buzan, 2015, s. 28).

Buzan ve své knize pomáhá dětem s tím, jak takovou myšlenkovou mapu vytvořit. Nejdříve si děti mají vzít čistý papír a položit jej na šířku, následně vybrat z řady fixů tři své oblíbené barvy. Do středu papíru pak namalovat obrázek toho, co je námětem myšlenkové mapy, jako například název místa, kde byly děti na prázdninách. Střed je něco, na co se bude dítě zaměřovat při tvorbě myšlenkové mapy. Vysvětluje zde tvorbu větví, kde větev vedoucí od středu je silnější a na konci je tenčí. Na tenký konec větve mají zapsat myšlenku týkající se prázdnin, velkým písmem, zabírající celou délku větve. Pro každou větev doporučuje Buzan použít právě jinou barvu. Ke každé hlavní větvi si následně mají představit, co se k ní vztahuje, a udělat od nich tenčí větve, kde již popisek například různých aktivit na pláži bude malými písmeny (Buzan, 2015, s. 28, 29).

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Obsah praktické části

Praktická část je zaměřena na dva celky. První celek se věnuje výzkumnému šetření. V samotném úvodu si přiblížíme záměr a stanovení předpokladů výzkumného šetření. Seznámíme se s paletou barev, která bude žákům předložena, a také s pracovním listem oblíbenosti barev žáků 1. stupně ZŠ. Součástí úvodu je postup výzkumného šetření, seznam grafů, na který navazují samotné histogramy s popisem a komentáři. Před samotným závěrečným shrnutím je porovnání oblíbenosti barev žáků 1. stupně ZŠ mezi chlapci a dívkami.

Druhý celek obsahuje metodický materiál, kde si v první řadě představíme osnovu výtvarných problémů, které se řeší v metodických listech. Realizace práce proběhla se žáky 4. ročníku ZŠ. Cílem práce s metodickým materiálem je probouzení a rozvíjení vnímání jednotlivých barev. Hravou formou se žáci seznamovali s teorií barev a nově nabyté vědomosti dokázali dále uplatňovat. Cílem této práce je také vytvoření metodického materiálu pro další pedagogy, kteří dokážou efektivní formou žákům přiblížit barevné zákonitosti a možnosti jejich uplatnění v dalších předmětech. Hlavními opěrnými body tohoto celku je práce se základními a odvozenými barvami, porozumění pojmu komplementární barvy. V neposlední řadě je důležitou složkou práce s různorodou paletou barev, která vzniká zesvětlováním a ztmavováním. Míšení barev žáky vede k probouzení představivosti a rozšiřování si povědomí o jednotlivých barvách. Získané znalosti žák dokáže dále využívat například k efektivnějšímu učení formou myšlenkových map, kde zároveň zaznamenávají již osvojené vědomosti o barvách.

2.2 Výzkumné zaměření a jeho předpoklady

Výzkumné šetření bylo zaměřeno na zjištění třech nejoblíbenějších barev žáků na 1. stupni ZŠ. Cílem je potvrdit či vyvrátit předpoklady, které jsou obecně platné.

Předpoklady výzkumného šetření:

Předpoklad 1: chlapci preferují modrou barvu

Předpoklad 2: dívky preferují červenou barvu

Byly stanoveny otázky výzkumného šetření na základě stanovených předpokladů:

Otázka 1: Preferují chlapci i v současné době modrou barvu?

Otázka 2: Preferují dívky i v současné době červenou barvu?

Všeobecně známé je, že chlapci preferují modrou barvu a dívky červenou. Když se zamyslíme nad tím, proč to tak je, domníváme se, že na toto může mít velký vliv překládání barev již od samého narození dětí. Barevně laděné pokojíčky, oblečení, hračky. Výzkumné šetření nám pomůže potvrdit či vyvrátit podstatu této situace u nás.

Obsahem výzkumného šetření je všeobecně známý fakt, pracovní list oblíbenosti barev žáků 1. stupně ZŠ, grafické zpracování výstupů, popis jednotlivých grafů, závěrečné shrnutí.

Paleta barev: žlutá, oranžová, červená, modrá, fialová, zelená, hnědá, černá

Obrázek 3: Paleta barev

Pracovní list oblíbenosti barev žáků 1. stupně ZŠ.

Obrázek 4: Pracovní list oblíbenosti barev žáků 1. stupně ZŠ

2.2.1 Postup výzkumného šetření

Ve všech třídách na prvním stupni jedné ZŠ byl rozdán Pracovní list oblíbenosti barev žáků 1. stupně ZŠ. Nejdříve bylo s žáky povídáno o barvách, jaké barvy znají, jaké vidí kolem sebe. Každý ze žáků obdržel paletu barev, kde si mohli vybrat buď voskové pastelky, nebo suchý pastel. Žáci si vybrali tři nejoblíbenější barvy a tyto tři vybrané barvy seřadili také podle oblíbenosti. První byla jejich nejvíce oblíbená, pak druhá a třetí. Následně bylo žákům sděleno, že na pracovním listu jsou namalované tři smajlíci. První je největší a má u sebe tři srdíčka a tento smajlík vybarvili tou pastelkou, kterou mají na prvním místě oblíbenosti tak, jak si je seřadili. Druhý smajlík vybarví pastelkou, kterou mají na druhé pozici, a třetí smajlík pastelkou nacházející se na pozici poslední.

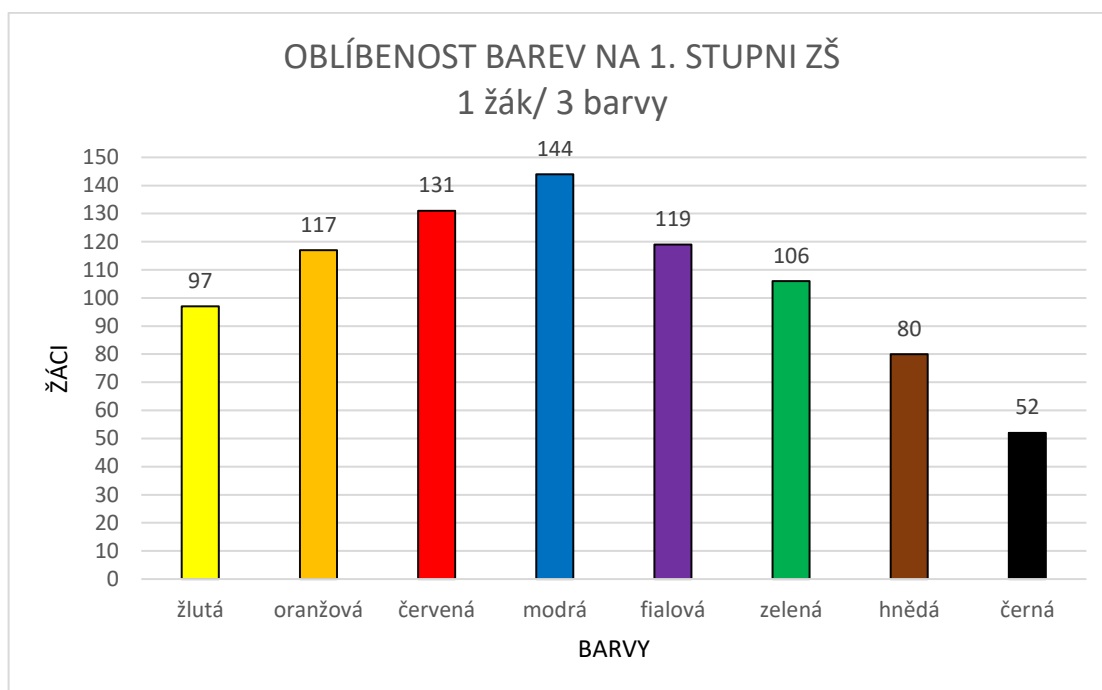
Všechny zadané parametry získané na základě Pracovního listu oblíbenosti barev žáků 1. stupně ZŠ zakomponujeme do histogramu, který nám znázorní několik různých hledisek výzkumného šetření, která jsou přehledně vypsána v seznamu grafů. Jednotlivé histogramy budou okomentovány a závěrečné shrnutí bude obsahovat porovnání výsledků mezi chlapci a dívkami, dále hypotézu, která zdůvodní předpoklady.

Počet žáků zapojených do výzkumného šetření: 282

2.2.2 Grafy, popis a komentáře

Graf 1: součet prvních třech pozic barev žáků 1. stupně ZŠ, 282 žáků

BARVA	žlutá	oranžová	červená	modrá	fialová	zelená	hnědá	černá
POČET ŽÁKŮ	97	117	131	144	119	106	80	52
BARVA	žlutá	oranžová	červená	modrá	fialová	zelená	hnědá	černá
Žáci	11 %	14 %	15 %	17 %	14 %	13 %	10 %	6 %

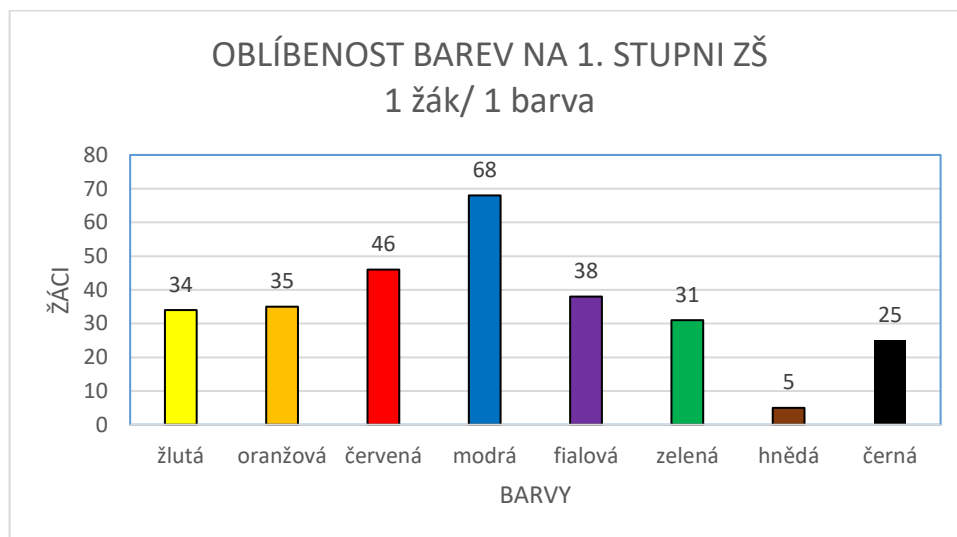

Graf 1: Součet prvních největší oblíbenost třech pozic barev žáků 282 žáků 1. stupně ZŠ, 282 žáků

Tento graf nám pomohl nahlédnout na tři nejoblíbenější barvy žáků 1. stupně ZŠ. Na prvním místě se nachází modrá barva s celkovým počtem 144, v těsné blízkosti je ovšem barva červená s celkovým počtem bodů 131.

Graf 2: nejoblíbenější barva žáků 1. stupně ZŠ, 282 žáků

BARVA	žlutá	oranžová	červená	modrá	fialová	zelená	hnědá	černá
POČET ŽÁKŮ	34	35	46	68	38	31	5	25
BARVA	žlutá	oranžová	červená	modrá	fialová	zelená	hnědá	černá
Žáci	12 %	13 %	16 %	24 %	13 %	11 %	2 %	9 %

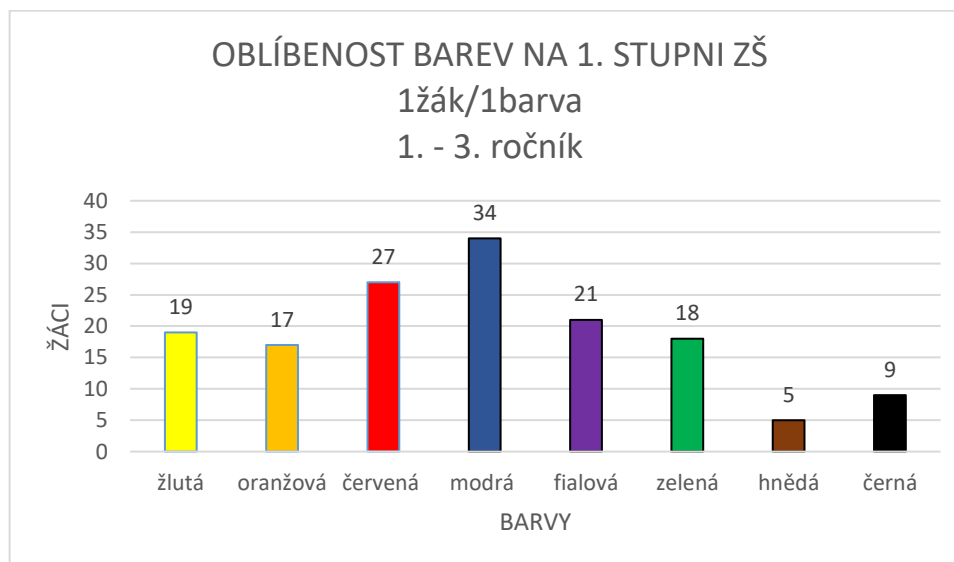

Graf 2: Nejoblíbenější barva 282 žáků 1. stupně ZŠ, 282 žáků

Druhý graf nám poskytuje výsledky nejoblíbenější barvy žáků 1. stupně ZŠ. Na první pozici stále zůstává modrá barva a stejně tak je i zachována druhá pozice červené.

Graf 3: nejoblíbenější barva 1.– 3. ročník, 150 žáků

BARVA	žlutá	oranžová	červená	modrá	fialová	zelená	hnědá	černá
POČET ŽÁKŮ	19	17	27	34	21	18	5	9
BARVA	žlutá	oranžová	červená	modrá	fialová	zelená	hnědá	černá
Žáci	13 %	11 %	18 %	23 %	14 %	12 %	3 %	6 %

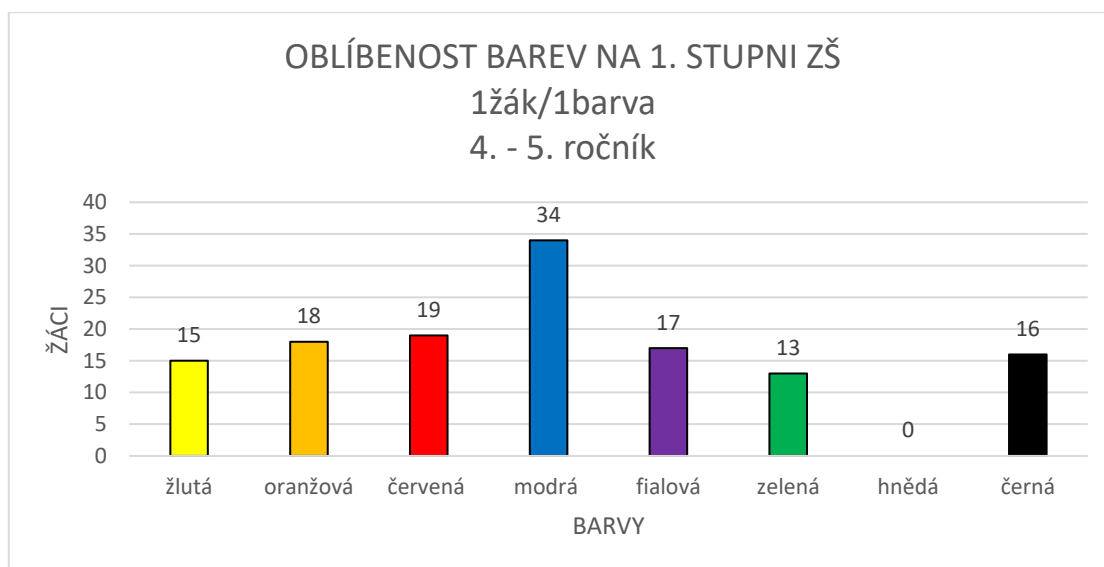

Graf 3: Nejoblíbenější barva 1.–3. ročník, 150 žáků

Třetí graf nám odčlenil nejoblíbenější barvu mladších žáků, a to v rozmezí 1.–3. ročníku, kde se zúčastnilo celkem 150 žáků. První dvě pozice se nemění. Fialová a žlutá barva jsou v těsné blízkosti a na pozici pátou se dostává barva zelená.

Graf 4: nejoblíbenější barva 4.–5. ročník, 132 žáků

BARVA	žlutá	oranžová	červená	modrá	fialová	zelená	hnědá	černá
POČET ŽÁKŮ	15	18	19	34	17	13	0	16
BARVA	žlutá	oranžová	červená	modrá	fialová	zelená	hnědá	černá
Žáci	11 %	14 %	14 %	26 %	13 %	10 %	0 %	12 %

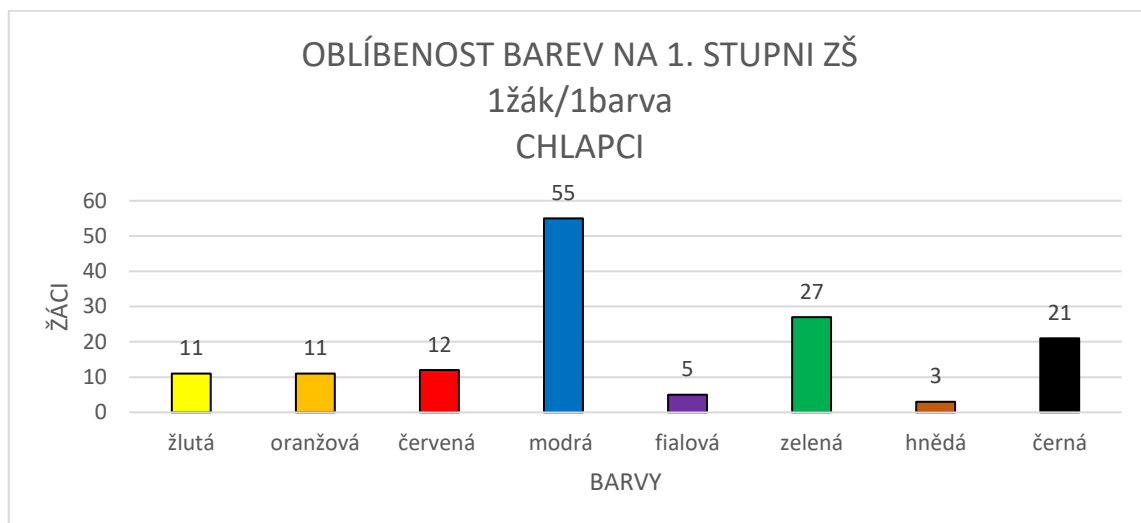

Graf 4: Nejoblíbenější barva 4.–5. ročník, 132 žáků

Ve čtvrtém grafu jsme se zaměřili na starší žáky 4. a 5. ročníku. Zde je již patrný větší podíl vítězné modré barvy. Další následné pozice jsou téměř vyrovnané, červená, oranžová, fialová. Z tohoto grafu vyplývá, že hnědou preferují mladší žáci.

Graf 5: Nejoblíbenější barva chlapci, 145 žáků

BARVA	žlutá	oranžová	červená	modrá	fialová	zelená	hnědá	černá
CHLAPCI	11	11	12	55	5	27	3	21
BARVA	žlutá	oranžová	červená	modrá	fialová	zelená	hnědá	černá
Žáci	8 %	8 %	8 %	38 %	3 %	19 %	2 %	14 %

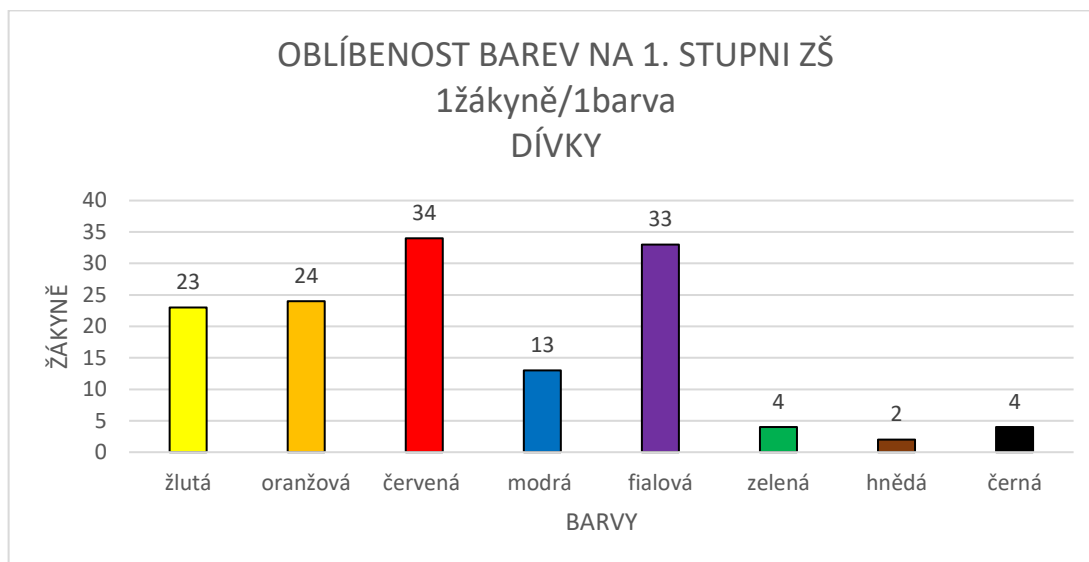

Graf 5: Nejoblíbenější barva chlapci, 145 žáků

Očekávaný graf nejoblíbenější barvy chlapců 1. stupně ŽŠ nám poskytl vizuální pohled na tři barvy, které v grafu s jednoznačným náskokem od ostatních barev zvítězily. Vedoucí barvou zůstává modrá, o 28 žáků méně uvedlo barvu zelenou a s celkovým počtem 21 se na třetím místě umístila barva černá.

Graf 6: nejoblíbenější barva dívky, 137 žákyň

BARVA	žlutá	oranžová	červená	modrá	fialová	zelená	hnědá	černá
DÍVKY	23	24	34	13	33	4	2	4
BARVA	žlutá	oranžová	červená	modrá	fialová	zelená	hnědá	černá
Žáci	17 %	17 %	25 %	10 %	24 %	3 %	1 %	3 %

Graf 6: Nejoblíbenější barva dívky, 137 žákyň

U dívek s rozdílem jednoho bodu vyhrála barva červená, hned za ní ale následuje barva fialová. Těsně za ní se také pohybují další dvě barvy a tou je oranžová s celkovým počtem 24 bodů a žlutá se 23 body.

2.2.3 Porovnání chlapců a dívek

Chlapci	MODRÁ – 55	ZELENÁ – 27	ČERNÁ – 21
Dívky	ČERVENÁ – 34	FIALOVÁ – 33	ORANŽOVÁ – 23

2.2.4 Závěr výzkumného šetření

Jak je patrné z výsledků výzkumného šetření, náš předpoklad byl potvrzen. Modrá barva zvítězila u chlapců a červená barva u dívek. Tento výsledek jsme mohli očekávat, ale například u dívek rozdíl barev mezi červenou a fialovou barvou byl nepatrný a velmi těsný. U chlapců se vyskytovaly s převahou studené barvy, zatímco dívky měly raději spíše barvy teplé.

Bylo těžké uhlídat, aby žáci, obzvláště v prvním a druhém ročníku, nepoužívali stejné barvy jako jejich spolužák. Žákům bylo vysvětleno, že žádná volba není špatná, a byli povzbuzováni v tom, aby při volbě barev byli co nejvíce osobití.

2.3 Metodické listy

2.3.1 Osnova výtvarných problémů

1. Metodický list č. 1
 - žák je schopný tvořit odvozené barvy
2. Metodický list č. 2
 - žák rozumí pojmu komplementární barvy
3. Metodický list č. 3
 - žák je schopný využít barevnou škálu
4. Metodický list č. 4
 - žák se seznámí s vlastnostmi olejových barev a jejich hravé využití
5. Metodický list č. 5
 - žák je schopný určit barvy k jednotlivým ročním obdobím s ohledem na barevnou škálu odstínů jedné barvy
6. Metodický list č. 6
 - žák je schopný namísit odstíny barev, které použil jeho spolužák
7. Metodický list č. 7
 - žák rozumí tvoření světlostních přechodů barev
 - žák rozpozná světlé a tmavé barvy, světlostní kontrast
8. Metodický list č. 8
 - žák je schopný ztmavovat a zesvětlovat barvy
9. Metodický list č. 9
 - žák je schopný jemného teplotního rozlišení a namíchání jemně kontrastního barevného tónu
10. Metodický list č. 10
 - žák je schopný využít získané znalosti o barvách při tvorbě myšlenkové mapy

2.3.2 Metodický list č. 1

Třída:	4. ročník
Počet dětí:	20
Námět:	Jaká barva se Ti ukáže, když smotáš klubíčka?
Výtvarný cíl:	seznámení se se třemi základními barvami a vznik odvozených barev
Výtvarný problém:	žák je schopný tvořit odvozené barvy
Východisko z výtvarné kultury:	žáci pracující se základními a odvozenými barvami
Pomůcky:	vlna, obruč, čtvrtka, voskové pastelky

Motivace:

Žáci vytvoří skupinky po 4 osobách a uchopí 1 obruč.

V každé skupince je stanovena 1 barva, pro kterou bude znamenat povel VEDOUCÍ BARVA to, že tato barva se omotá 2x, zatímco ta druhá barva se v ten moment nepředává. Cílem této změny je, že ve výsledku bude jedna barva vedoucí.

Žáci vytvoří 5 skupinek. První skupinka dostane žlutou a červenou vlnu. Druhá skupinka dostane modrou a žlutou vlnu. Třetí skupinka dostane červenou a modrou vlnu. Čtvrtá a pátá skupinka budou mít možnost výběru. V každé skupince to bude probíhat následovně:

Čtyři žáci uchopí obruč tak, aby byli rovnoměrně rozmístěni kolem ní. Jeden žák obdrží vlnu žlutou a uzlem ji připevní na obruč. Žák stojící naproti obdrží vlnu červenou a uzlem ji připevní na obruč. Klubko vlny drží v ruce. Když jsou takto konce vlny připevněny, žáci si vlnu střídavě podávají a vždy 1x omotají okolo obruče. Vlny se překrývají přes sebe.

V momentě, kdy vyučující řekne povel VEDOUCÍ BARVA, žáci si předají pouze tu barvu, která je označena za vedoucí, a omotají ji okolo obruče a následně toto ještě jednou opakují. V případě potřeby žáci dostanou ještě další klubíčko vlny.

Závěr:

Žáci půjdou na chodbu a obruč roztočí. Sledují výchozí barvu. Následně žáci pošlou obruč po chodbě a sledují výchozí barvu.

Práce:

Na papíru A4 mají předtištěné nápisy barev klubíček, které mají namalovat a kam.

První část: tvoření odvozených barev suchým pastelem

Druhá část: tvoření odvozených barev modelovací hmotou

Třetí část: rekapitulace

Čtvrtá část: porovnání výsledných tónů se spolužáky

Reflexe:

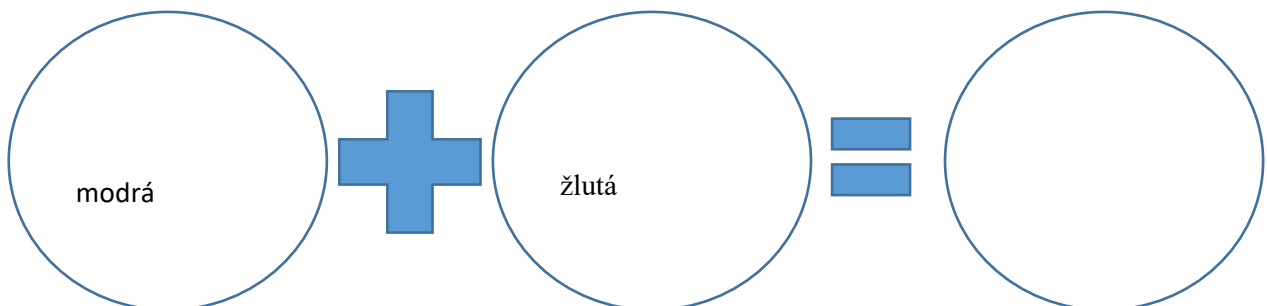
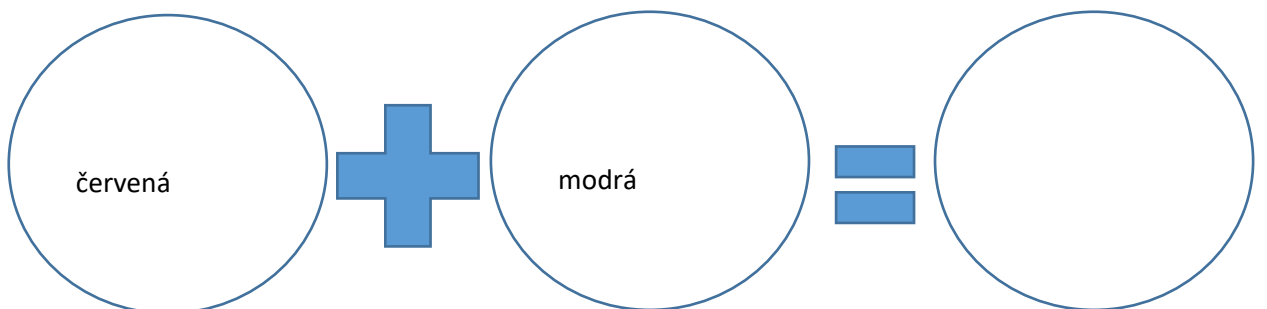
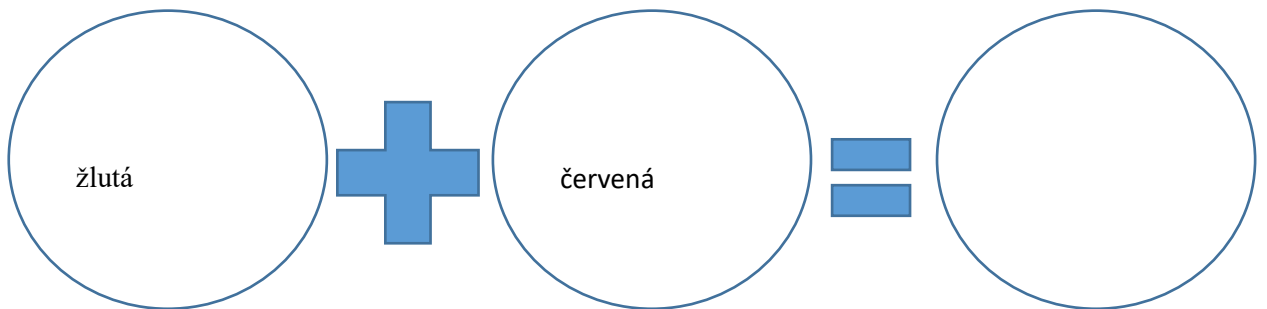
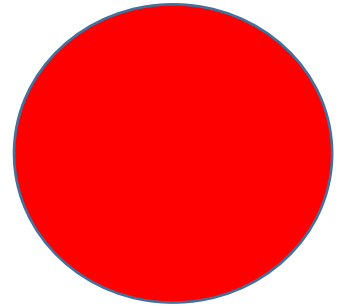
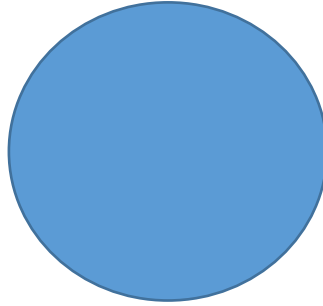
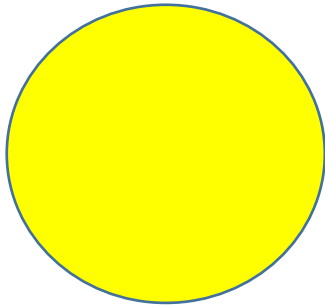
Žáci si zhodnotí svou práci. Bylo poznání vzniku odvozených barev novým poznáním?

Porovnáváme odvozené barvy mezi ostatními spolužáky.

Práce žáků: Příloha2 1, 2, 3

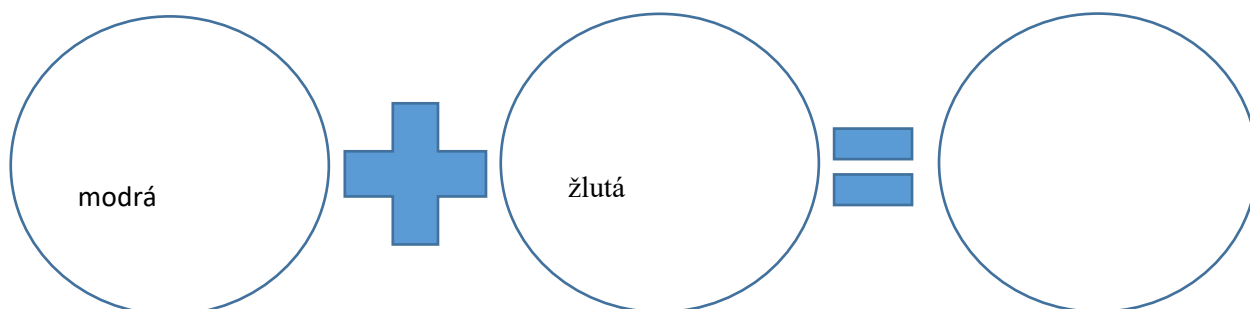
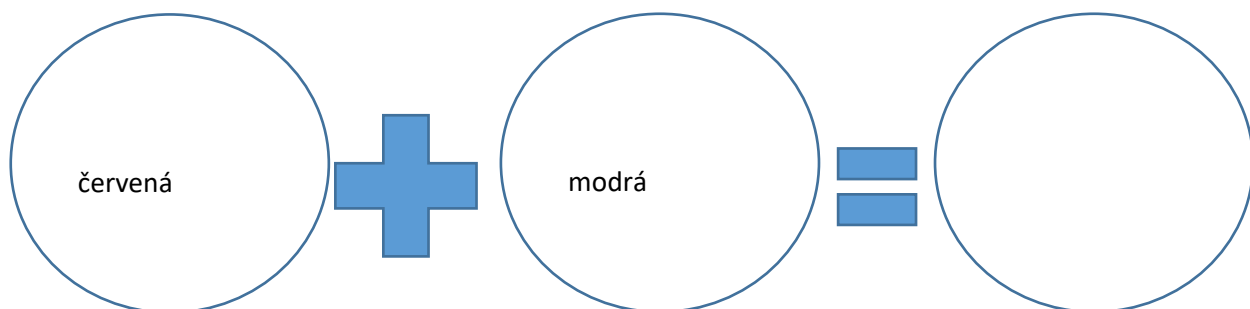
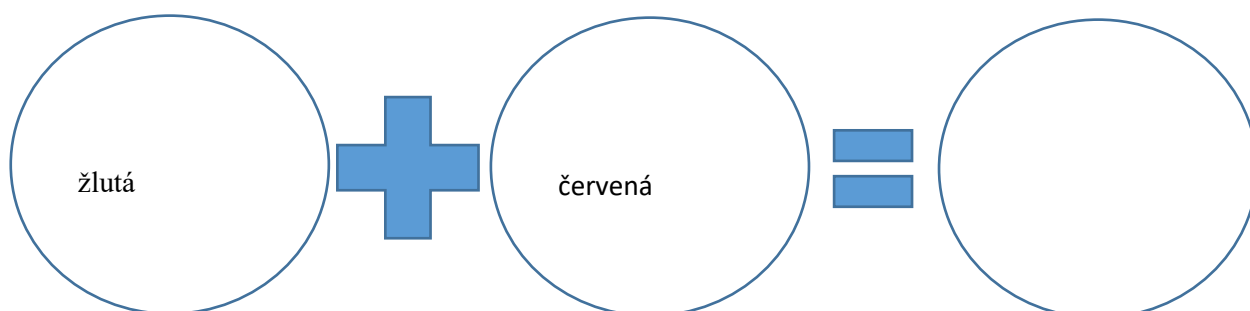
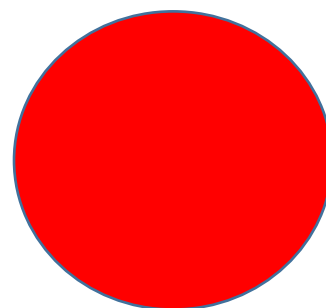
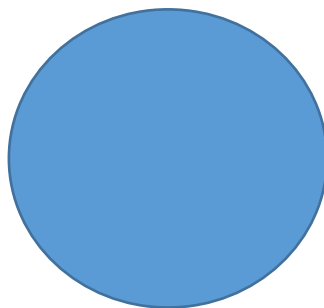
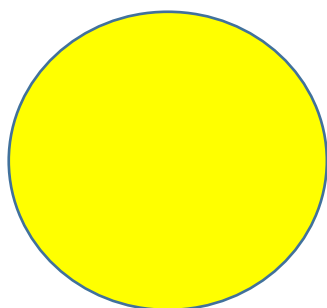
Jaká barva se Ti ukáže, když smotáš 2 barevná klubička?

SUCHÝ PASTEL

Ověřme si nyní své nové poznatky o barvách

MODELOVACÍ HMOTA

Které odvozené barvy nám vznikly?

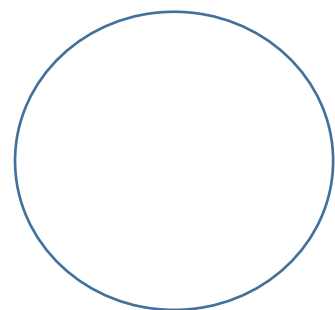
..... + =

..... + =

..... + =

Která z odvozených barev Tě nejvíce zaujala?

/Můžeš si vybrat, čím odvozenou barvu vytvoříš./

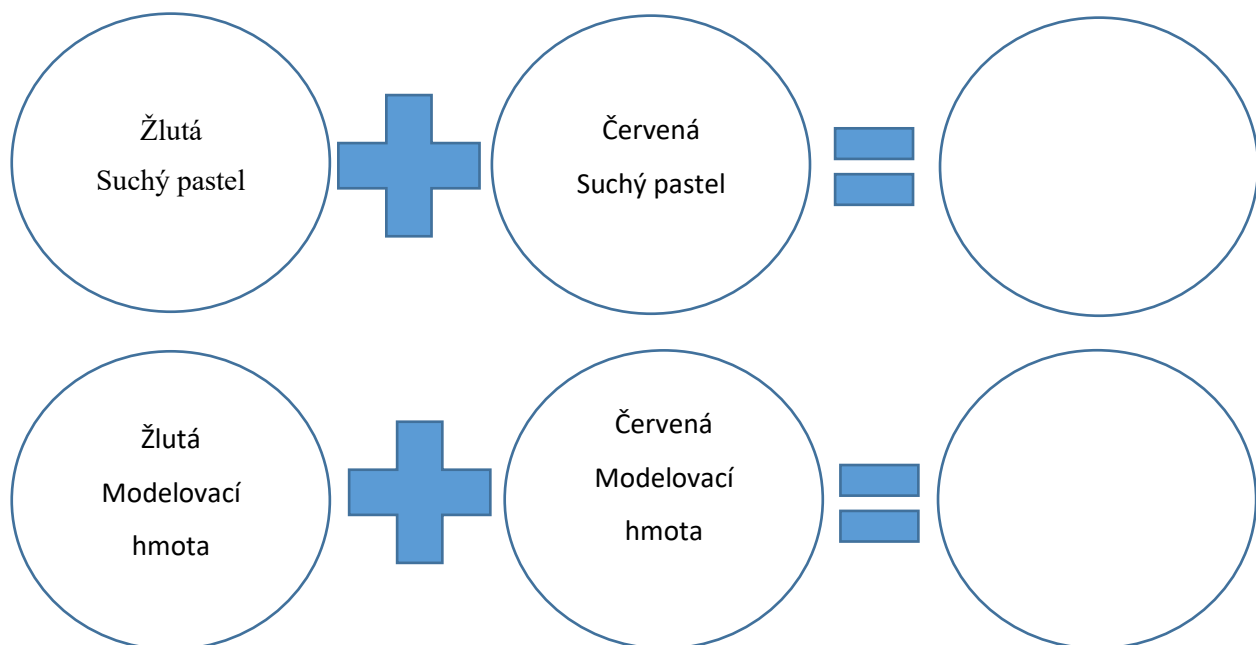

Chtěl/a by sis vyzkoušet další tvoření s barvami?

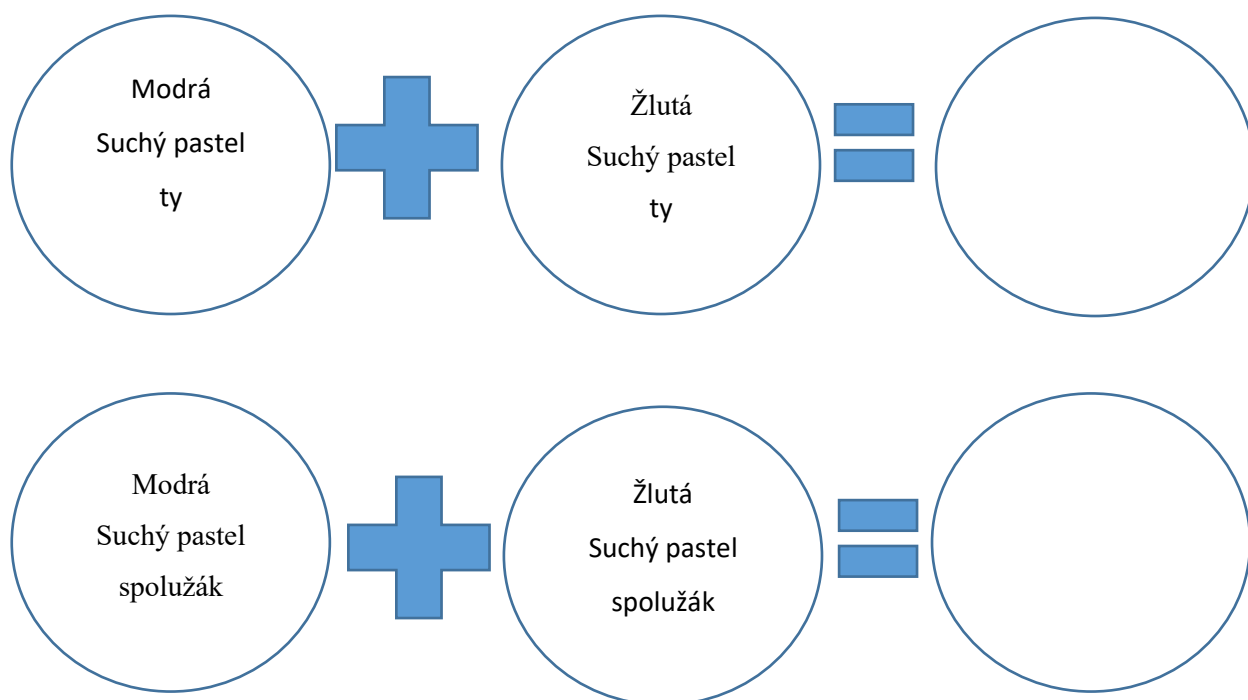
Máš nějaký zajímavý nápad, kde bychom mohli společně vyzkoušet odvozené barvy?

Těším se na Vaše práce a další veselé tvoření. 😊

Porovnání výsledných tónů různých materiálů

Porovnání výchozích barev Tvých a spolužáka

2.3.3 Metodický list č. 2

Třída:	4. ročník
Počet dětí:	20
Námět:	Vlnobítí
Výtvarný cíl:	práce s komplementárními barvami
Výtvarný problém:	žák rozumí pojmu komplementární barva
Východisko z výtvarné kultury:	žák pracující s komplementárními barvami s využitím textilní suroviny
Pomůcky:	pracovní list, pastelky, čtvrtka A4, oboustranná lepicí páska, vlna

Motivace:

Tvorba barevné palety základních a odvozených barev – názorná ukázka komplementárních barev (pastelky)

Žáci pracují s pracovním listem na tvorbu barevné palety základních a odvozených barev. Pracovní list obsahuje pracovní postup. Žáci plní jednotlivé kroky, i s možnou dopomocí, v závěru pracovního listu dokážou odvodit komplementární dvojice.

Postup:

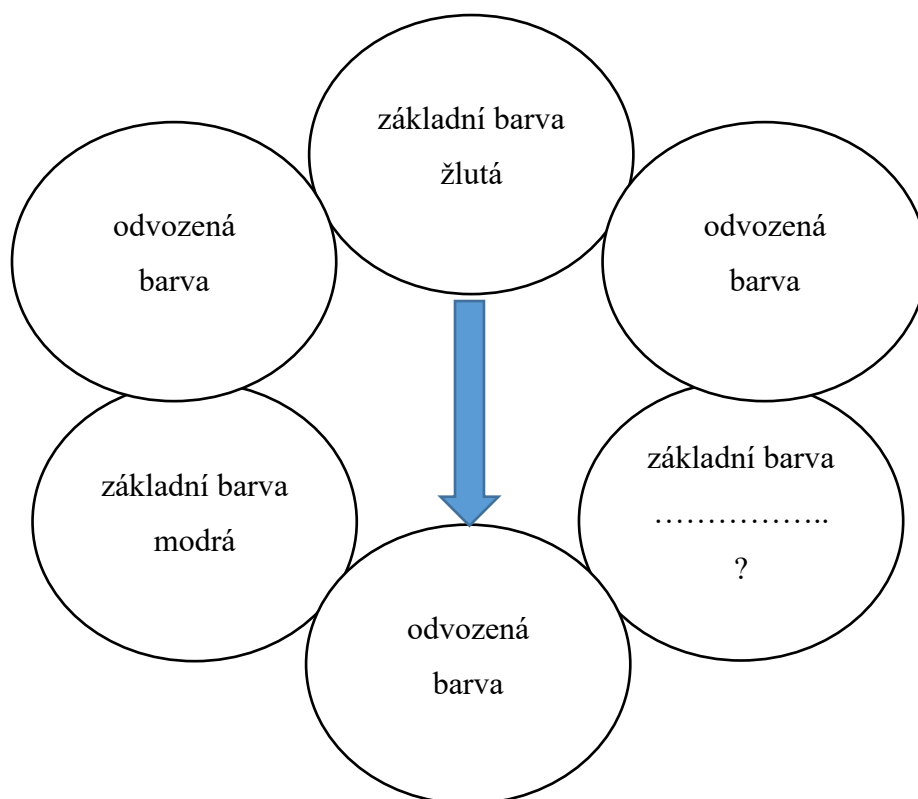
Žák si vezme čtvrtku A4 a polepí ji oboustrannou lepicí páskou. Poté si vezme vlnu dvou barev, takových, aby se jednalo o komplementární dvojici. Touto dvojicí začne nahodile vyplňovat plochu čtvrtky tak, aby vlna komplementární dvojice byla u sebe. Zaplní kus čtvrtky a vezme si další komplementární dvojici a pokračuje v zaplňování plochy. Takto prostřídává všechny tři komplementární dvojice, až tím vyplní celou plochu.

Reflexe:

Byl pracovní list srozumitelný? Zeptej se svého spolužáka, jak vznikají odvozené barvy. Vzájemně se doplňujte.

Práce žáků: Příloha 3 4, 5, 6, 7

BAREVNÁ PALETA ZÁKLADNÍCH A ODVOZENÝCH BAREV

Postup práce

1. V prvním metodickém listu ses naučil/a, které 3 základní barvy máme. Tvůj úkol bude zapsat do kruhu třetí zbývající základní barvu. Je to barva.....
 2. Pastelkou vybarvi kruhy se základními barvami.
 3. Odvozené barvy jsi krásně zvládl/a v minulé hodině. Tak s chutí do toho.
 4. Krásná práce. Ještě pokračuj na následující stránce. ☺
 5. **KOMPLEMENTÁRNÍ BARVY** jsou dvojice barev, které vytvářejí krásný kontrast, pojďme se s nimi společně seznámit. Jsou to takové barvy, které v barevné paletě leží naproti sobě, jsou si nejmíce opačné (v hledání začni od základní barvy). První komplementární dvojice je znázorněna šipkou. Zapiš všechny tři dvojice.
 - Žlutá X
 - Modrá X
 - Červená X
 6. Na druhou stranu papíru napiš, co Tě z této práce zaujalo nejmíce.
- Děkuji za spolupráci a budu se těšit na vaše práce.

2.3.4 Metodický list č. 3

Třída:	4. ročník
Počet dětí:	20
Námět:	Portfolio na téma Rozmanitost přírody očima dětí
Výtvarný cíl:	uplatnění barevných vztahů
Výtvarný problém:	žák je schopný využívat barevnou škálu
Východisko z výtvarné kultury:	žáci pracující s barevnou škálou
Pomůcky:	papíry, čtvrtka A3, nůžky, temperové barvy, lepidlo, kniha Kouzelné barvy od Anny Jablonské

Motivace:

Žákům ukážeme několik jablíček různých barev. Začneme si povídat, proč každé jablíčko má jinou barvu. Jablíčko, které se schovává za listy, se nezačíná červenat tak jako jeho kamarád, který je vystavený slunečním paprskům. Stejně jako u lidí, kdo se vystavuje více slunečnímu záření, je více opálený. Položíme otázku, proč tedy má jablíčko takovou barevnou škálu? Žáci by měli umět odpovědět, že Slunce má tu sílu vytvářet barevnou škálu při zrání jablíčka. Pokračujeme v povídání na téma ročních období a říkáme si, že právě na jaře slunce začíná mít větší sílu a příroda nabývá jiných barev. Samozřejmě žákům sdělíme, že jsou i takové odrůdy jablíček, které mají i po dozrání zelenou barvu.

Žákům ukážeme práci Anny Jablonské, která se ve své knize Kouzelné barvy věnovala symetrickým obtiskům.

Postup:

Žáci si vyberou jedno z témat LES LOUKA POLE ZAHRADA

Tvorba PORTFOLIA: žáci si vezmou čtvrtku A3 a přeloží ji napůl. Na úvodní stranu si napíší nadpis ROZMANITOST PŘÍRODY a jimi vybrané téma.

Žáci si vezmou jeden obyčejný kancelářský papír (doplňují dle potřeby), který rozdělí na dvě části přehnutím. Připraví si temperové barvy, vodu. Jejich úkolem bude nakapat různé barvy, s ohledem na zvolené téma, na obě strany. Poté papír přehnou opět přes sebe a barvy obtisknou. Rozevrou papír a mohou opět doplňovat další barvou a přetiskují. Žákům vzniká různorodá paleta barev, kterou dále využijí do portfolio. Žáci pracují s představivostí a vzniklý kontrast sytosti barev dokážou aplikovat s ohledem na zvolené téma.

Vzniklá barevná škála bude například připomínat barvu houby, tak pro téma LES vystřihnou tvar houby a nalepí do portfolia. Pokračují s dalším tvořením, vytvoří tak co nejvíce obtisků a doplňují postupně do portfolia Rozmanitost přírody.

Reflexe:

Žáci se zamyslí nad svým portfoliem. Zhodnotí, co by ještě rádi doplnili. Sdílejí svá portfolia se svými spolužáky a porovnávají různorodost Rozmanitosti přírody.

Práce žáků: Příloha 4 8, 9, 10, 11

2.3.5 Metodický list č. 4

Třída:	4. ročník
Počet dětí:	20
Námět:	Malování na vodě
Výtvarný cíl:	seznámení se s novou výtvarnou technikou ebru
Výtvarný problém:	vlastnosti olejových barev a jejich hravé využití
Východisko z výtvarné kultury:	žáci pracující s olejovými barvami, vodou a propojení jejich vlastností
Pomůcky:	Ebru set basic, igelit, voda, metlička
Motivace:	

Žákům povíme o tradiční výtvarné technice, která vznikla na začátku 13. století v Turecku. Následně se rozšířila po celé Asii. Barvy, které se používají na tuto techniku, jsou olejové. Povíme žákům, že barevný pigment je rozmíšen v oleji. Díky použití oleje nejsou takto vytvořené barvy rozpustné ve vodě a z tohoto důvodu zůstávají na hladině. Vyprávíme jim, jak se pomocí pigmentů vytvoří vzor na hladině speciální vodní lázně a následně se obtiskne na papír. Doplněné videoprojekcí, kde je žákům Ebru technika představena.

Postup:

Žáci dají do nádoby 1 l vody a 5 g zahušťovadla, promíchají metličkou. Nechá se odstát a hladinu očistím novinovým papírem, který přiložíme na hladinu a následně sejmu přes okraj nádoby. Protřepeme lahvičky s barvami, pedagog přidá do každé barvy 3 kapky hovězí žluči kapátkem a promíchá. Povíme žákům, že díky této kapalině se barvy rozpíjí na hladině. Namočíme štětce z koňských žíní do barvy, oťreme a lehce kapeme přes prst. Na hladině se nám začnou rozprostírat skvrny. Dále můžeme pracovat s drátkem, hřebenem a vytvářet další vzory. Když máme hotovo, na hladinu přiložíme kancelářský papír, nadzdvihneme drátkem a přetáhneme přes okraj nádoby.

Reflexe:

Žáci své výtvary rozloží na podlahu a následně si je všechny prohlíží. Každý žák si vybere jeden výtvar a slovně ho ohodnotí.

Práce žáků: Příloha 5 12, 13, 14, 15

2.3.6 Metodický list č. 5

Třída:	4. ročník
Počet dětí:	20
Námět:	Barevné roční období
Výtvarný cíl:	charakteristická barevnost přírody
Výtvarný problém:	žák je schopný určit barvy k jednotlivým ročním obdobím s ohledem na barevnou škálu odstínů jedné barvy
Východisko z výtvarné kultury:	žák pracující s paletou barev
Pomůcky:	čtvrtka A4, čtvrtka A3, temperové barvy, paleta, plochý široký štětec

Motivace:

Se žáky si povídáme o ročních obdobích. Dále si povíme, které 4 barvy by žáci přiřadili k jednotlivým ročním obdobím. Vezmeme si čtvrtku a žáci si na ní vyčlení 4 místa a na každé z těchto míst napíší 1 roční období. Nejčastější 4 odpovědi si zaznamenáme na čtvrtku A4 temperovou barvou. Například, když se k jaru bude nejvíce vyskytovat zelená barva, temperovou zelenou barvou zaznamenají k jaru (tahem, kapkou – dle uvážení žáků). Žáci tak již mají prvotní představu o 4 základních barvách daného ročního období. Barevnost přírody je ovšem pestrá, a tak si povídáme o světlých a tmavých odstínech jedné barvy, přiřazujeme příklady (list – různé odstíny zelené, květiny – různé odstíny červené, voda – různé odstíny modré).

Na čtvrtku si žáci ještě temperovou barvou znázorní do každého období další 2 barvy, které dle jejich uvážení znázorňovaly dané období, a ke všem barvám napíší, co daná barva představuje (léto: žlutá – slunce, červená – kytky, modrá – voda, ...).

Společně si po dokončení práce povídáme a sdílíme jednotlivé náměty. Povíme si, že v následující práci nás čeká práce s barvami, které si připravili, a ještě tyto barvy mohou zesvětlovat a ztmavovat podle toho, co tím chtějí znázornit. Žáci přemýšlejí, jak ubývá například žlutá barva během ročních období a kde naopak sílí. Takto přemýšlejí i u ostatních barev a mohou si tak na čtvrtku A4 své postřehy zapisovat.

Postup:

Žáci si vezmou čtvrtku A3 a rozdělí ji na 4 části. Vysvětlíme žákům, že každá část bude znázorňovat barevnost daného ročního období. Vezmou si štětec a do části pro JARO budou dělat tahy štětcem s takovými barvami, které dle předchozí přípravy mají na čtvrtce A4. K tomu budou mísit další odstíny barev, které vnímají, že patří do JARA. Stejně tak budou pokračovat v dalších ročních obdobích. Po ukončení práce si společně povídáme o barvách, jež žáci použili, zdůvodňují své použití.

V konečné fázi vytvoříme jeden velký obraz tím, že rozstříháme čtvrtku A3 podle ročních období a lepicí páskou spojíme zesponu jednotlivé díly. Tak, jak vypadal 1 obraz žáka, nyní vznikne ve větším formátu 1 obraz všech žáků.

Reflexe:

Se žáky vystavíme vzniklý obraz na chodbě. Pozveme jednotlivé třídy prvního stupně na společnou prohlídku.

Práce žáků: Příloha5 16, 17, 18, 19

2.3.7 Metodický list č. 6

Třída:	4. ročník
Počet dětí:	20
Námět:	Pomoz mi najít mé kvítky
Výtvarný cíl:	rozeznávání a mísení barev
Výtvarný problém:	žák je schopný namísit odstíny barev, které použil jeho spolužák
Východisko z výtvarné kultury:	autor pracující s rozsahem barevných tónů
Pomůcky:	čtvrťka A3, temperové barvy

Motivace:

Každý žák si vylosuje obálku. V obálce je rozstříhaný obrázek, který zachycuje několik odstínů jedné barvy. Obrázek lze sestavit geometricky dle způsobu rozstříhání. Žák po složení vnímá několik odstínů jedné barvy. Žáci si následně prohlížejí práce spolužáků a vnímají tak odstíny dalších barev.

Postup:

Žák si položí čtvrťku A3 na šířku před sebe. Mírně přiloží vrchní rohy čtvrťky k sobě a stiskem vyznačí střed. Tento střed následně slabě vyznačí obyčejnou tužkou po celé šíři čtvrťky. Žák bude pracovat s jednou polovinou čtvrťky. Má za úkol na půl čtvrťky namalovat půlku libovolného květu. Představí si rozkvetlou zahradu, louku. Půlka květu by měla zaplňovat co největší část jedné poloviny čtvrťky. Využívají předešlé zkušenosti mísení barev. Když jsou s prací hotovi, obrázky se promíchají a spolužáci se pokouší dokreslovat druhou polovinu květu.

Reflexe:

Žáci sdělují, co bylo na této práci nejobtížnější. Najdou si svůj kvítek a hodnotí, jak se spolužákovi podařilo druhou polovinu domalovat. Povídají si o tom, jak mísili barvy.

Práce žáků: Příloha 6 20, 21, 22

2.3.8 Metodický list č. 7

Třída:	4. ročník
Počet dětí:	20
Námět:	Měnicí se lístek
Výtvarný cíl:	práce s tónováním barev
Výtvarný problém:	žák rozumí tvoření světlostních přechodů barev žák rozpozná světlé a tmavé barvy, světlostní kontrast
Východisko z výtvarné kultury:	žák pracující se světlostními přechody
Pomůcky:	2x čtvrtka A3, suchý pastel, temperové barvy, černá tuš, obyčejná tužka

Motivace:

Žákům promítneme na dataprojektoru stavbu listu. Seznámí se s částmi listu, řapíkem, čepelí, žilnatinou. Tyto části budeme používat při popisování hotových obrázků. Se žáky si povídáme o barevné škále, jež se v průběhu ročních období na listech ukazuje. Jaké barvy mohou mít listy ve všech ročních období. Jako názornou ukázkou použiju list z jednoho stromu a jeho různorodé zbarvení. Žáci si mohou jednotlivé postřehy zapisovat a sdílet s ostatními své zkušenosti z přírody.

Postup:

1. část: Suchý pastel

Žáci si vezmou čtvrtku A3. Na ni si obyčejnou tužkou načrtnou list, tvar listu je libovolný. Je třeba pokrýt co největší plochu čtvrtky. Se znázorňováním barevnosti ročních období, které nám malují sluneční paprsky na list, začínají od řapíku. Končí na konci čepele. Na řapíku a části čepele znázorní jaro, navazuje léto, podzim a končí se zimou, v takové barevnosti, která je dle jejich fantazie typická pro dané roční období.

Temperové barvy

Žáci postupují stejně jako u práce se suchým pastelem. Nanášejí temperové barvy v takové barevnosti, která je dle jejich fantazie typická pro dané roční období. Žáci pozorují vznik dalších odvozených barev.

Když jsou obě práce hotové, vezmou si tuš a zakreslí obrysy listů a žilnatinu.

Výtvary žáků společně sdílíme a porovnáváme.

2. část: Snímek upravený ve fotoeditoru

Jednotlivé listy si žáci vyfotí telefonem a snímek upraví ve fotoeditoru pomocí aplikace Polish. Snímek žáci mohou deformovat, násobit, zrcadlit, měnit barvy, propojovat se stejnou či jinou fotografií (listem spolužáka – mohou vytvořit foto-úpravu ze dvou snímků, které si navzájem budou sdílet).

Reflexe:

Se žáky sdělíme na dataprojektoru fotoúpravy jednotlivých listů a povídáme si o barevnosti ročních období.

Práce žáků: Příloha 7 23, 24, 25, 26, 27

2.3.9 Metodický list č. 8

Třída:	4. ročník
Počet dětí:	20
Námět:	Paleta barev
Výtvarný cíl:	ztmavování, zesvětlování základních a odvozených barev
Výtvarný problém:	žák je schopný ztmavovat a zesvětlovat barvy
Východisko z výtvarné kultury:	žák využívá bílou a černou barvu pro rozšíření barevné škály základních a odvozených barev
Pomůcky:	temperové barvy, kelímek na vodu, plochý štětec, 2x čtvrtka A3, špejle, vějíř barev

Motivace:

Žáci si přinesou obrázek oblohy. Společně obrázky porovnáváme a povídáme si o rozdílnosti odstínů nebe. Řekneme si, jak počasí ovlivňuje barevnost nebe. Když je léto, svítí sluníčko, tak může mít obloha krásnou světle modrou barvu. Mraky nám mohou oblohu zabarvit do světle šedivé, tmavší šedivé. Ve fotoeditoru si vyzkoušíme úpravu obrázku oblohy, kde budeme ztmavovat zesvětlovat.

Žákům názorně ukážeme zesvětlování a ztmavování jedné základní barvy pomocí bílé barvy a černé barvy.

Obrázek 5: Zesvětlování oblohy

Postup:

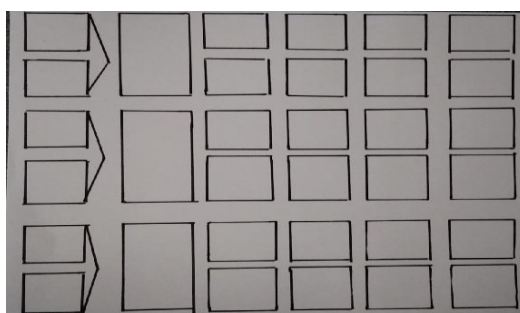
Žáci si vezmou 2 čtvrtky A3.

První čtvrtka A3

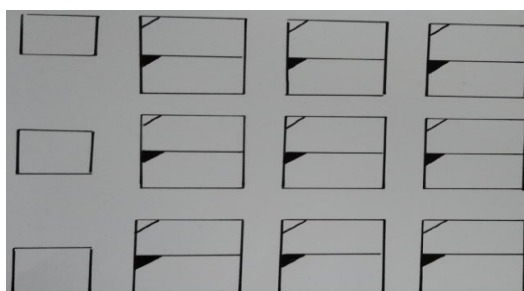
Žáci na ní mají připravené obrazce. První tři obrazce vybarví třemi základními barvami. Následně každý obrazec má k sobě dané 3 dvojice obrazců. Do první řady budou základní barvu zesvětlovat a do druhé budou ztmavovat. Na paletě budou mít na dvou místech základní barvu a do jedné budou přidávat bílou po částech a do druhé černou. Výsledný odstín vždy znázorní do obrazce. Takto zaplní všechny tři obrazce pro zesvětlování a ztmavování.

Druhá čtvrtka A3

Nejdříve temperovými barvami vybarví obrazce dvěma barvami, které potřebují na odvozenou barvu. Vedle těchto obrazců je další jeden obrazec, který vyplní již odvozenou barvou, kterou žáci míšením vytvoří. Tuto odvozenou barvu zesvětlují a ztmavují přesně tak, jak tomu bylo u předchozí práce.

Obrázek 6: Paleta barev, základní barvy

Obrázek 7: Paleta barev, odvozené barvy

Reflexe:

Žáci si vezmou čtvrtku s paletou barev, která vznikla zesvětlováním a ztmavováním základních a odvozených barev. Žáci si půjčí vějíř barev: vzorkovnice Ral Classic a zkoušejí porovnávat vzniklé odstíny.

Práce žáků: Příloha8 28, 29, 30, 31

2.3.10 Metodický list č. 9

Třída:	4. ročník
Počet dětí:	20
Námět:	Oheň a voda
Výtvarný cíl:	vnímání teplých a studených barev, cítění teplotního kontrastu
Výtvarný problém:	žák je schopný jemného teplotního rozlišení a namíchání jemně kontrastního barevného tónu
Východisko z výtvarné kultury:	žák využívá své vidění i technické dovednosti k vytvoření jemného teplotního rozlišení
Pomůcky:	temperové barvy, kelímek na vodu, štětce, 2x čtvrtka A4

Motivace:

Probuzení vody

Povídáme si se žáky o tom, že počátek vodního toku se nazývá pramen. Cestu řeky můžeme přirovnat k obdobím v lidském životě, jako jsou mládí, dospělost a stáří. Řeka má svůj horní, střední a dolní tok. V horním toku řeka teče rychleji oproti středním toku, kde již voda teče pomaleji. Dolní tok je nejklidnější a voda teče velmi pomalu. Povídáme si o tom, jak voda může být chladná, teplá, kalná a také průzračná. Proud může být slabý, ale také silný, jako například u vodopádů.

Probuzení ohně

Povídáme si o tom, jakou barvu má oheň, když vzniká, o jeho odstínech a barevné proměnlivosti. Vnímáme křivky jednotlivých plamínek. Řekneme si, jaké podoby ohně máme, že začíná jiskrou, pak je plamének a následně oheň. Žáci dále zkouší přemýšlet, při čem ještě oheň vzniká, jako například od blesku.

Báseň na téma Voda a Oheň

Žáci vytvoří skupinky po pěti. Dvě skupinky vytvoří báseň na Vodu a dvě skupinky na Oheň. Báseň bude mít dvě sloky. Nejdříve si vytvoří k danému tématu verše a potom poskládají do textu básně.

Postup:

Žáci si vezmou čtvrtky A4. Pomocí temperových barev se pokusí znázornit oheň a vodu. Používají více štětců na různé odstíny. Namíšené odstíny si mohou vyzkoušet na kusu druhé čtvrtky.

Reflexe:

Vzniklé obrázky vyfotografujeme a upravíme do černobílé fotografie. Obrázek a fotografii porovnáváme, všímáme si míst, kde žák použil například bílou a zesvětloval. Žák vnímá stupnice světlých a tmavých tónů šedé barvy, ale také světelný kontrast.

Práce žáků:

Příloha1 1, 2

Příloha8 32, 33

Příloha9 34, 35

2.3.11 Metodický list č. 10

Třída:	4. ročník
Počet dětí:	20
Námět:	Myšlenková mapa
Výtvarný cíl:	využití oblíbených barev při tvorbě myšlenkové mapy v různých předmětech
Výtvarný problém:	žák je schopný využít získané znalosti o barvách při tvorbě myšlenkové mapy
Východisko z výtvarné kultury:	žák využívá základní, odvozené, komplementární barvy, dále využívá zesvětlování a ztmavování dle své oblíbenosti barev, vytvoření asociace mezi barvou a učivem
Pomůcky:	obálky se seznamem nákupů, temperové barvy, kelímek na vodu, čtvrtka A4, černý slabý fix, Toni Buzan – Myšlenkové mapy

Motivace:

Hra na velký nákup

Žáci vytvoří dvojice a každá dvojice si vybere jednu obálku. Obálku nikdo neotevře. Vysvětlíme žákům postup. Vyvolaná dvojice si otevře obálku a přečte si několikrát seznam, pokouší se jej zapamatovat. Pak jde jeden z dvojice na chodbu. Za minutu žáka zavoláme zpět. Žák se snaží rozpomenout na všechny věci ze seznamu nákupů a spolužák kontroluje. Vystřídají se všechny dvojice a na konci motivační hry si sdělí žáci, na kolik věcí z nákupu zapomněli. Povídáme si o tom, jak nám nákupní seznam pomáhá k tomu, abychom na nic nezapomněli a koupili vše, co potřebujeme. Povíme žákům, že myšlenkové mapy jsou nástrojem, který nám může pomoci k dobré přípravě paměti na výkon a lze ho využít ve vzdělávání.

Sdělíme žákům, že v další práci nás čeká tvorba myšlenkové mapy, kde využijeme již získaných vědomostí o barvách.

Povídáme si o jednotlivých předmětech a o tom, co je pro každého obtížné k zapamatování, jako například u AJ – barvy, M – násobilka, ČJ – vyjmenovaná slova.

Žákům představíme a půjčíme k nahlédnutí dvě knížky, Tony Buzan – myšlenkové mapy.

Postup:

Každý žák si zvolí jedno téma, na které následně vytvoří myšlenkovou mapu. Vezme si čtvrtku A4. Zvolí si do středu čtvrtky název hlavního námětu – vyjmenovaná slova, násobilka... Žáci namalují větve, kde využijí barev základních, odvozených, komplementárních. Mohou barvy mísit, zesvětlovat, ztmavovat. K popisu používají černý slabý fix. K jednotlivým barvám napíší, jaká je to barva – základní, odvozená, komplementární.

Reflexe: Žáci budou schopni vytvářet myšlenkové mapy k různým předmětům, tématům a využívat barev, obrázků k učení se a zapamatování si učiva.

Práce žáků: Příloha9 36, 37

Závěr

Téma diplomové práce jsem zvolila záměrně z toho důvodu, že mě výtvarná činnost vždy bavila, naplňovala a přinášela mi pocit uvolnění. Moc mě zajímalo, jak mě odborná literatura provede celým obdobím a jaký vhled do barevného světa mi umožní její studování.

Teoretická část, zabývající se vznikem barvy, působením barev, vztahy a míšením barev a v neposlední řadě jednotlivou charakteristikou barev, se propojuje s praktickou částí, kde metodický materiál teoretickou část odráží ve výtvarných problémech, jež žáci řešili. Velmi mi při mé práci pomohla má dcerka, která je ve čtvrtém ročníku ZŠ. Před realizací metodického materiálu se žáky jsem vždy vyzkoušela u dcery motivační část i hlavní práci a mnohdy mě tato zkušební práce přivedla na jisté nedostatky a hranice. Praktická část byla pro mě i mé žáky velmi inspirativní a překvapilo mě, s jak velkým nadšením byla plněna.

Distanční výuku jsem v začátcích vnímala jako velkou překážku a vyskytovaly se velké nedokonalosti, protože to byla a je neobvyklá situace pro nás všechny. Myslím, že toto období nám ale přineslo také pozitivní odezvy. Se žáky mám vytvořenou skupinu na mobilní aplikaci, kde jsme intenzivně komunikovali, když probíhala distanční výuka. V průběhu plnění metodických listů jsem byla mile překvapena, jak sdíleli pozitivní reakce na výtvarnou práci a také posílali další podobné tvoření například se svými sourozenci. Velkým překvapením bylo ovšem to, jak své vlastní tvoření doplňovali odbornými výrazy.

Zajímavou částí pro mě byl výzkum, který odhalil oblíbenost barev žáků 1. stupně ZŠ. Vybavuji si, jak jsem plná očekávání sčítala výsledky a vytvářela graf, který krásně vykreslil závěr výzkumu.

Všeobecné poznání vztahů barev a jejich využití ve výtvarné činnosti bylo se žáky 4. ročníku ZŠ splněno. Metodický materiál, jenž hravě žáky seznámil s barvami, přinese i ostatním pomoc při práci a to bylo také cílem mé diplomové práce. Žáci využívají svých zkušeností, nabytých vědomostí o barvách a předávají své poznatky dál a někteří je i prohlubují.

Seznam použitých zdrojů

BROŽKOVÁ, I., 1983. *Dobrodružství barvy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. Pomocné knihy pro žáky (Státní pedagogické nakladatelství).

BUZAN, T., ABBOTT, S., 2015. *Myšlenkové mapy pro děti: využij svou paměť a koncentraci na maximum*. Přeložil Helena HARAŠTOVÁ, ilustroval Stephanie STRICKLAND, ilustroval Jan ŠENKYŘÍK. Brno: BizBooks. ISBN 978-80-265-0434-4.

BUZAN, T., WOOD, J., G., 2014. *Myšlenkové mapy pro děti: efektivní učení*. Brno: BizBooks. ISBN 978-80-265-0263-0.

CIKÁNOVÁ, K., 1993. *Malujte si s námi*. Praha: Aventinum. ISBN 80-7151-468-3.

HULKE, W., M., 2005. *Praktická kniha o barvách*. Olomouc: Fontána. ISBN 80-7336-236-8.

JABLOŇSKA, A., 1997. *Kouzelné barvy: nápady pro malé výtvarníky*. Praha: Knižní klub. ISBN 80-7176-527-9.

MERIVALE, P., 2012. *Léčení barvami: zkušenosti s Aura-Somou*. 2. vyd. Přeložil Jana CHALOUPKOVÁ. Praha: Barevný svět. ISBN 978-80-903543-1-9.

PLESKOTOVÁ, P., 1987. *Svět barev*. Praha: Albatros.

RICHTER, J., 1995. *Léčení barvami: [chromoterapie]*. Bratislava: Eko-konzult. ISBN 80-88809-08-8.

ROESELOVÁ, V., 1995. *Námět ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah. ISBN 80-902267-4-4.

ROESELOVÁ, V., 1997. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah. ISBN 80-902267-2-8.

ROESELOVÁ, V., 1999. *Proudy ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah. ISBN 978-80-902267-3-9.

ROESELOVÁ, V., 2004. *Linie, barva a tvar ve výtvarné výchově*. Praha: Sarah. ISBN 80-902267-5-2.

ROUBÍČKOVÁ, L., 2008. *Preference barev u ranních a večerních výkonových typů* [online]. Brno. Bakalářská práce. [vid. 2021-07-14]. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Miroslav Šípula. Dostupné také z: https://is.muni.cz/th/whp8v/preference_barev_Lucie_Roubickova.pdf

Seznam příloh

Příloha 1: básně Voda a Oheň

Obrázek 1 *báseň Oheň*

Obrázek 2 *báseň Voda*

Příloha 2: ukázky prací žáků 4. ročníku

Obrázek 1, 2, 3 *Jaká barva se Ti ukáže, když smotáš klubička?*

Příloha 3: ukázky prací žáků 4. ročníku

Obrázek 4, 5, 6, 7 *Vlnobítí*

Příloha 4: ukázky prací žáků 4. ročníku

Obrázek 8, 9, 10, 11 *Rozmanitost přírody očima dětí*

Příloha 5: ukázky prací žáků 4. ročníku

Obrázek 12, 13, 14, 15 *Malování na vodě*

Obrázek 16, 17, 18, 19 *Barevné roční období*

Příloha 6: ukázky prací žáků 4. ročníku

Obrázky 20, 21, 22 *Pomoz mi najít mé kvítky*

Příloha 7: ukázky prací žáků 4. ročníku

Obrázek 23 *Měnící se lístek, suchý pastel*

Obrázek 24 *Měnící se lístek, temperové barvy*

Obrázek 25, 26, 27 *Měnící se lístek, fotoúprava*

Příloha 8: ukázky prací žáků 4. ročníku

Obrázek 28, 29, 30, 31 *Paleta barev*

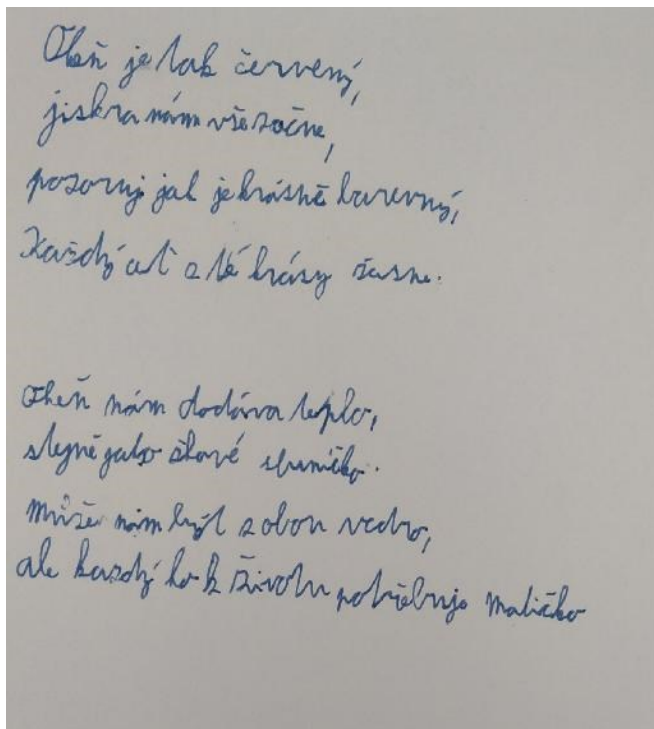
Obrázek 32, 33 *Oheň a Voda*

Příloha 9: ukázky prací žáků 4. ročníku

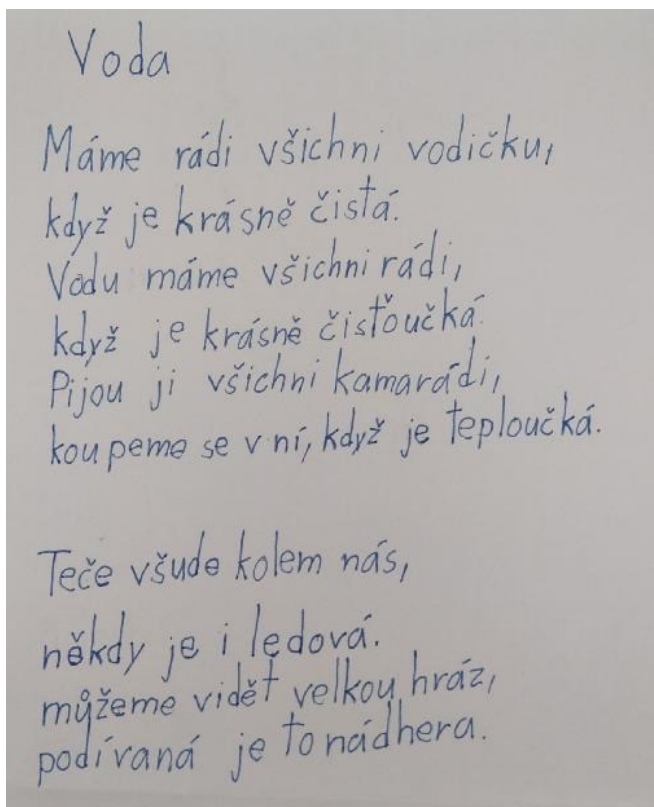
Obrázek 34, 35 *Oheň a Voda*

Obrázek 36, 37 *Myšlenková mapa*

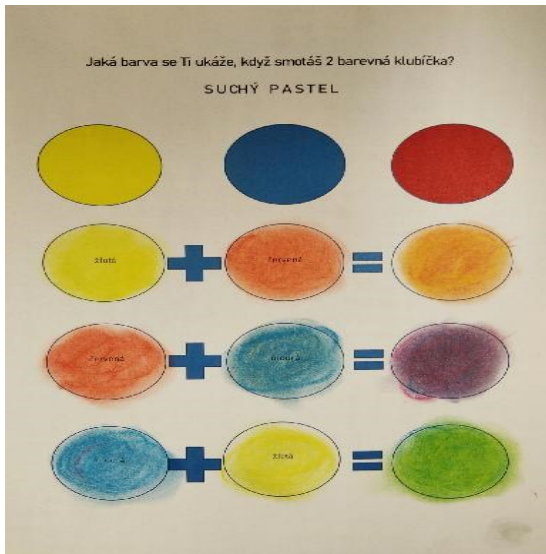
Příloha 1: básně Oheň a Voda

Příloha1: báseň Oheň

Příloha1: báseň Voda

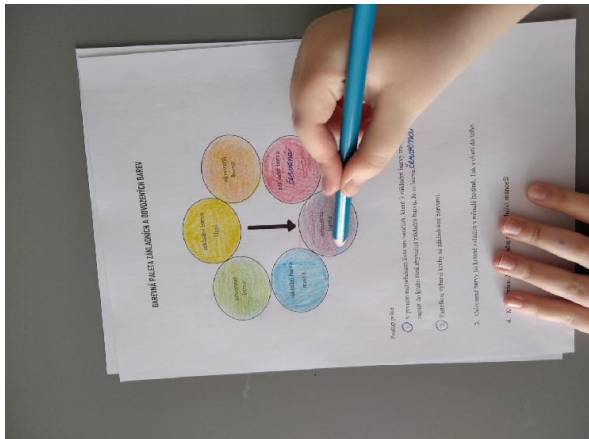
Příloha2 1: Jaká barva se Ti ukáže, když smotáš klubička?

Příloha2 2: Jaká barva se Ti ukáže, když smotáš klubička?

Příloha2 3: Jaká barva se Ti ukáže, když smotáš klubička?

Příloha3 4: Vlnobití

Příloha3 5: Vlnobití

Příloha3 6: Vlnobití

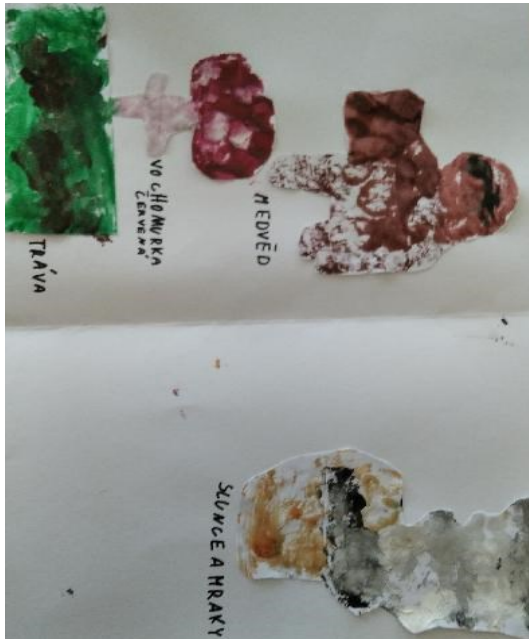
Příloha3 7: Vlnobití

Příloha 4 8: Rozmanitost přírody očima dětí

Příloha 4 9: Rozmanitost přírody očima dětí

Příloha 4 10: Rozmanitost přírody očima dětí

Příloha 4 11: Rozmanitost přírody očima dětí

Příloha5 12: Malování na vodě

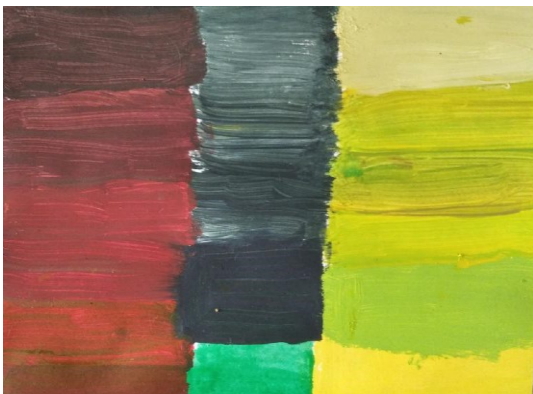
Příloha5 13: Malování na vodě

Příloha5 14: Malování na vodě

Příloha5 15: Malování na vodě

Příloha5 16: Barevné roční období

Příloha5 17: Barevné roční období

Příloha5 18: Barevné roční období

Příloha5 19: Barevné roční období

Příloha 20: Pomoz mi najít mé kvítky

Příloha 21: Pomoz mi najít mé kvítky

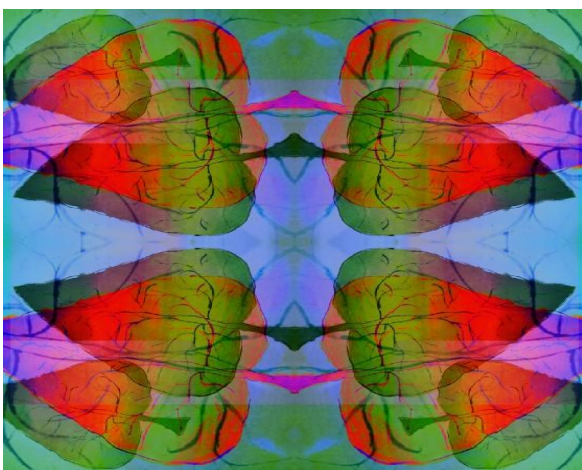
Příloha 22: Pomoz mi najít mé kvítky

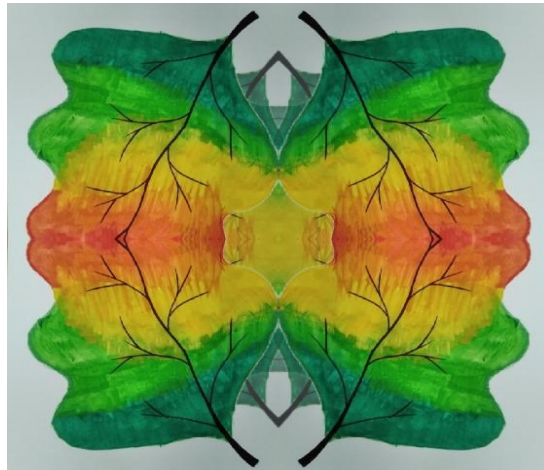
Příloha7 23: Měníci se lístek, suchý pastel

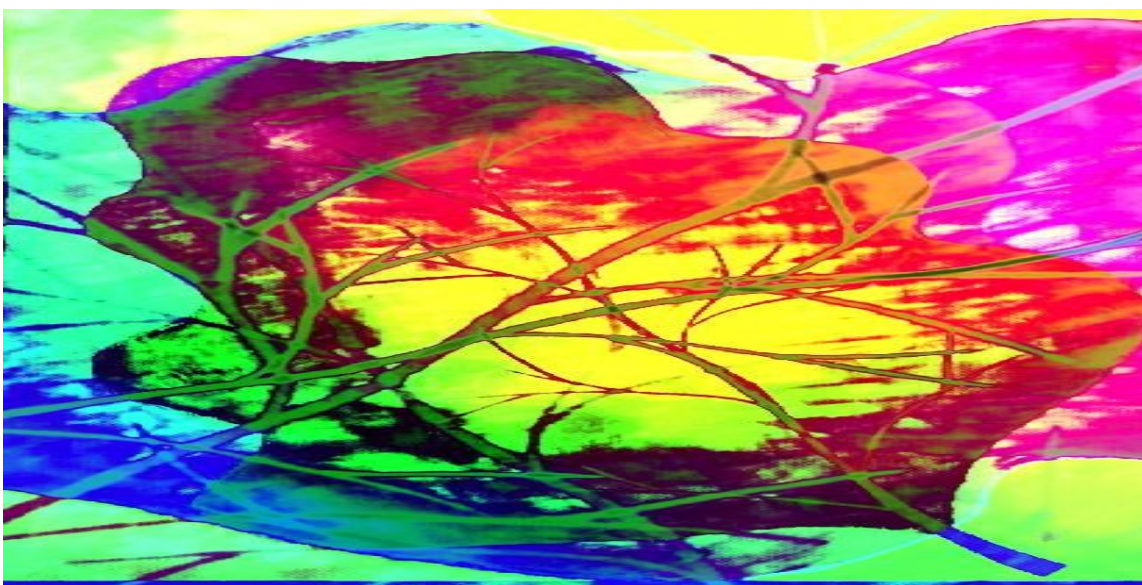
Příloha7 24: Měníci se lístek, temperové barvy

Příloha7 25: Měníci se lístek, fotoúprava

Příloha7 26: Měníci se lístek,

fotoúprava Příloha7 27: Měníci se lístek, fotoúprava

Příloha 28: Paleta barev

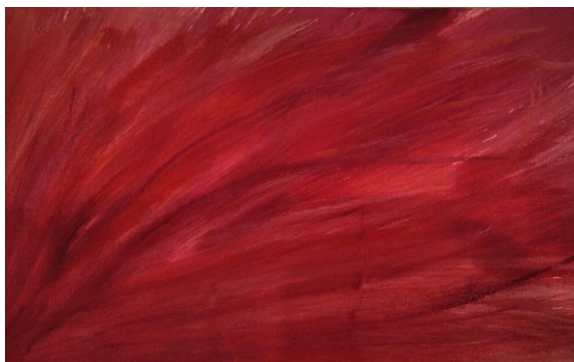
Příloha 29: Paleta barev

Příloha 30: Paleta barev

Příloha 31: Paleta barev

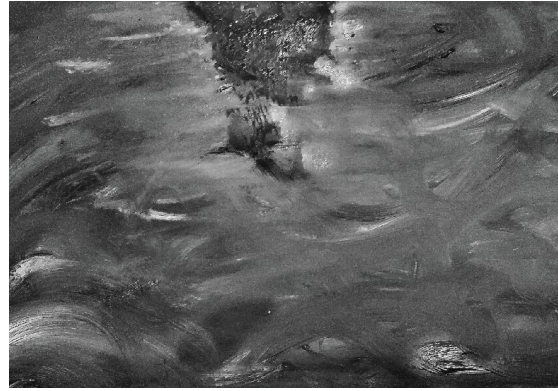
Příloha 32: Oheň a voda

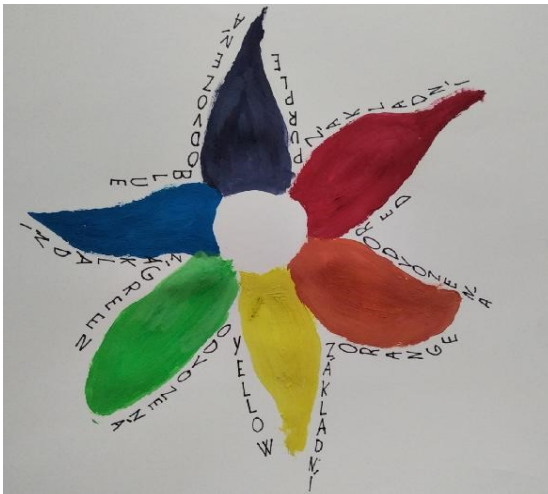
Příloha 33: Oheň a voda

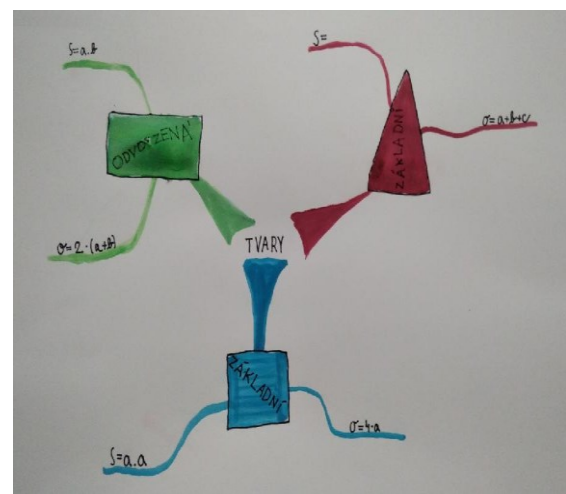
Příloha9 34: Oheň a voda

Příloha9 35: Oheň a voda

Příloha9 36: Myšlenková mapa

Příloha9 37: Myšlenková mapa